

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ А. С. МАКАРЕНКА
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Кафедра теорії та методики фізичної культури

Бересток Павло Петрович

ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ В СИСТЕМІ ВИЩОЇ ОСВІТИ ПОЛЬЩІ

Спеціальність: 014 Середня освіта (Фізична культура)

Галузь знань: 01. Освіта

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеню магістра

Науковий керівник:
кандидат педагогічних наук,
професор кафедри ТМФК
_____ М. О. Лянной
« ____ » _____ 2021 року

Виконавець: _____
_____ П.П. Бересток
« ____ » _____ 2021 року

Суми 2021

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ОСОБЛИВОСТІ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ ПОЛЬЩІ: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ..	6
1.1. Нормативно-правове забезпечення вищої освіти в Польщі.....	6
1.2. Мета, завдання та принципи функціонування фізичного виховання в системі вищої освіти Польщі.....	15
1.3. Показники та рівень розвитку фізичного виховання у закладах вищої освіти Польщі.....	32
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ.....	39
2.1. Методи дослідження.....	39
2.2. Організація дослідження.....	41
РОЗДІЛ 3. ЗМІСТ ПЕРСПЕКТИВНИХ НАПРЯМКІВ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ ПОЛЬЩІ.....	43
3.1. Сучасні підходи до вдосконалення системи фізичного виховання студентської молоді в закладах вищої освіти Польщі.....	43
3.2. Особливості застосування сучасних інноваційних технологій у системі фізичного виховання студентської молоді в Польщі.....	53
ВИСНОВКИ.....	63
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	65

ВСТУП

Постановка теми. У зв'язку з пандемією COVID-19 з середини березня 2020 року в закладах вищої освіти Польщі була введена повна заборона на проведення занять фізичним виховання і спортом. У літні місяці 2021 року було введено пом'якшення обмежень, що розширило можливості діяльності суб'єктів напрямків діяльності фізичне виховання та спорт. Подальші збільшення випадків COVID-19 призводять до введення подальших обмежень, в тому числі, для студентів у рамках занять фізичними вихованням і спортом в університеті. Обмеження у доступі до спортивних споруд та занять фізичним вихованням сприяло зниженню активності спортивних клубів та фізкультурних організацій, і відповідно, прогрішенню рівня здоров'я та фізичної активності населення.

Через пандемію більшість обов'язкових щорічних заходів з фізичного виховання, як внутрішньоуніверситетських, так і міжуніверситетських, були скасовані або перенесені на не визначений час.

Проведений аналіз різних інформаційних та літературних джерел, довів що насьогодні майже відсутні комплексні наукові роботи, присвячені питанню розкриття системно-організаційних, теоретико-методологічних та нормативно-правових особливостей розвитку фізичного виховання студентської молоді в Польщі.

Актуальність дослідження зумовлюється наступними протиріччями:

- між рівнем розвитку системи фізичного виховання в Україні та інших провідних країнах Європи;
- невідповідністю вимог суспільства до рівня фізичного розвитку та здоров'я особистості рівню розвитку національної системи фізичного виховання і її здатності забезпечити цю вимогу;

Одним із пріоритетних шляхів вирішення усього комплексу назрілих проблем є дослідження, систематизація, узагальнення та імплементація в практику фізичного виховання вищої школи передового педагогічного

світового досвіду і в першу чергу країн, близьких Україні за етнічними, суспільно-економічними процесами. Беззаперечною перевагою такого підходу є те, що впроваджені нововведення не потребували б докорінної переробки з метою їх адаптації до сучасних реалій України.

Мета дослідження полягає у обґрунтуванні концептуальних, організаційних, правових та методологічних складових системи фізичного виховання у закладах вищої освіти Польщі.

Відповідно до мети визначено наступні **завдання дослідження**:

- здійснити аналіз нормативно-правового забезпечення системи фізичного виховання у закладах вищої освіти Польщі; виокремити основні періоди розвитку фізичного виховання закладах вищої освіти (ЗВО) Польщі;
- визначити мету, завдання та принципи функціонування фізичного виховання в системі вищої освіти Польщі;
- виокремити найбільш перспективні напрямки вдосконалення системи фізичного виховання в закладах вищої освіти Польщі та їх реінтеграції в вищу освіту України.

Об'єктом дослідження визначено систему фізичного виховання у закладах вищої освіти Польщі.

Предметом дослідження є особливості становлення системи фізичного виховання в закладах вищої освіти Польщі наприкінці ХХ та початку ХХІ століть.

Для досягнення поставленої мети використано батарею інформативних та достовірних **методів дослідження**, серед них:

- для встановлення закономірностей розвитку досліджуваного об'єкту порівняльний історичний, структурно історичний та ретроспективний методи;
- для узагальнення та систематизації зібраної інформації такі теоретичні методи, як аналіз, синтез та систематизація;
- хронологічні.

Результати дослідження, апробація. Результати роботи доповідались на VI Міжнародній, науковій конференції «Сучасні проблеми забезпечення якості життя в глобалізованому світі», 25-26 листопада 2021 року на платформі Google Meet м. Ополе (Польща) та XXI Міжнародній, науковій конференції для молодих учених «Сучасні проблеми фізичного виховання і спорту різних груп населення», 27-28 жовтня 2021 року, м. Суми та на I Всеукраїнській науково-практичній конференції «Актуальні питання підготовки спортсменів в Олімпійських та неолімпійських видах спорту», 21-22 жовтня 2021 року, м. Суми та опубліковані у збірниках наукових праць вище зазначених конференцій.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи становить 74 сторінок друкованого тексту. Містить таблиці, рисунки.

РОЗДІЛ 1

ОСОБЛИВОСТІ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ ПОЛЬЩІ: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ

1.1. Нормативно-правове забезпечення вищої освіти в Польщі

Польська система вищої освіти включає як державні, так і недержавні заклади. Кожен ЗВО за якістю своїх наукових досліджень та дидактичних пропозицій також можна класифікувати на академічні (орієнтовані на дослідження) або професійні (орієнтовані на надання вищої освіти, що найкраще підходить для ринку праці). Крім того, існує популярний поділ ЗВО на групи за галузями знань та підготовки, на яких вони зосереджені. Однак слід підкреслити, що класифікація ЗВО за науковими галузями є традиційною. Спектр програм, які пропонує ЗВО, може бути ширшим, ніж можна було б припустити з його назви. Наприклад, технологічні університети зберегли свої історичні назви, але вони можуть (і пропонують) курси в інших галузях науки.

Академічні ЗВО пропонують програми першого, другого або тривалого циклів. Вони також можуть надавати освіту на докторському рівні. З іншого боку, їм не дозволяється пропонувати так звану спеціальну освіту (короткі програми вищої освіти тривалістю щонайменше 3 семестри на рівні, еквівалентному 5-му рівню EQF).

Окрім академічних ЗВО, докторські програми можуть запропонувати також наукові інститути Польської академії наук (Polska Akademia Nauk).

Професійні ЗВО зазвичай пропонують програми першого циклу з практичним профілем. Вони також можуть виконувати програми другого або тривалого циклу з практичним профілем, а також надавати спеціальну освіту. Однак вони не мають права організовувати докторські програми чи присуджувати докторські ступені.

ЗВО з академічним профілем можуть використовувати певні слова, як-от

«uniwersytet» (університет), «academia» (академія) або «politechnika» (технічний університет), як складові назви, якщо вони відповідають вимогам, зазначеним у Законі «Про науку та вищу». Освіта. Однак деякі польські ВНЗ, які відповідають умовам використання слова «uniwersytet», не використовують його у своїй назві, вважаючи за краще зберегти традиційну назву щодо характеру ВНЗ. З іншого боку, багато недержавних ВНЗ зловживають словом «університет» в англійських версіях своїх назв, оскільки переклади назв можна створювати за бажанням і офіційно не перевіряються державою.

Основні права та правила, пов'язані з освітою, випливають із Конституції Республіки Польща. Його стаття 70 гарантує кожній особі право на освіту і закріплює таку освіту обов'язковою до 18 років. Навчання в державних школах і державних вищих закладах освіти є безкоштовним (державні ЗВО можуть вимагати плату за певні освітні послуги лише тоді, коли є офіційно затверджені парламентами акти на це). Органи державної влади забезпечують загальний і рівний доступ до освіти, створення та підтримку систем фінансового та організаційного забезпечення студентів.

Закладам вищої освіти забезпечується автономія відповідно до правил закріплених в актах парламенту. Основи практичної організації та функціонування системи освіти закладені в актах парламенту, а більш детальні питання передбачені міністерськими постановами та розпорядженнями.

На рівні виконавчої влади система освіти поділена між двома гілками влади:

- освіта та виховання (на даний момент у компетенції міністра національної освіти)
- вища освіта і наука (на даний момент у компетенції міністра науки і вищої освіти). Ця система включає в себе освіту на університетському рівні для молоді, навчання протягом усього життя на академічному рівні та науково-дослідницьку діяльність, включаючи подальшу наукову кар'єру.

Там, де освітні аспекти перетинаються з питаннями, що належать до

компетенції інших органів, закон зазвичай надає відповідним органам (наприклад, іншим міністрам) певні повноваження щодо встановлення детальних правил та/або певних завдань нагляду за освітніми закладами.

Реформа системи вищої освіти, яка розпочалася у 2018 році, була спрямована не на структуру, а на правила щодо організації, функціонування та фінансування закладів вищої освіти, включаючи оцінку якості їх науково-дослідної діяльності. Основні векторні зміни, що відбуваються в системі вищої освіти країни, залежать від тенденцій інших країн Європейського Союзу. Усі зусилля держави спрямовані на дотримання стандартів Європейської спільноти.

Функціонування системи вищої освіти в Польщі ґрунтується на Конституції Республіки Польща (РП) [72], Законі «Про вищу освіту» [66; 67; 68; 73], Законі «Про наукові ступені та звання» [69], Законі «Про позики та студентські кредити» [80], Законі «Про правила визнання професійних кваліфікацій, набутих у державах – членах Європейського Союзу», [141] нормативних та підзаконних актах, постановах Ради Міністрів Польщі, розпорядженнях Міністерства науки та вищої освіти Польщі [42; 43; 44; 45; 46; 47; 48].

Педагогічні ЗВО традиційно орієнтовані на підготовку кваліфікованих викладачів для всіх типів шкіл, тому вони пропонують програми вищої освіти в різних сферах знань з акцентом на компетенції в навчанні. Окремо існують академії фізичного виховання – як заклади вищої освіти, що об'єднують студентів і науковців, які цікавляться фізичним вихованням і спортом як наукою. Такі ЗВО пропонують академічні програми, які включають практичну фізичну підготовку, підготовка майбутніх спортивних тренерів і спортивних менеджерів, а також вчителів фізичної культури. Багато студентів – це спортивні особи, які активно будують свою професійну кар'єру. Крім того, ЗВО фізкультурного профілю пропонують вищу освіту з медичних наук, таких як фізіотерапія та науки про здоров'я, готуючи спеціалістів у галузях, пов'язаних із фізичним відновленням осіб. Більшість з них також мають навчальні програми

в сферах, пов'язаних з туризмом. Науково-дослідна діяльність ЗВО з фізичного виховання зосереджена переважно на розвитку знань і практичної діяльності у своїй сфері. Такі ЗВО мають власну спортивну інфраструктуру та доступ до професійних спортивних споруд.

Будь-яка система покликана задовольняти потреби громади, держави в певній сфері суспільно-економічного життя, що, власне, обумовлює предметну сферу її функціонування, визначає мету, завдання, принципи, функції діяльності [60]. Як зазначається в наукових працях [52; 78; 66], метою функціонування системи вищої освіти Польщі є задоволення потреб суспільства й держави в підготовці кадрів вищої наукової кваліфікації, реалізації права громадян на здобуття вищої освіти, задоволення їх культурних, освітніх, духовних, інтелектуальних потреб, сприяння підвищенню якості та рівня життя. ¶

Виходячи з вище вказаного, виокремлюють такі головні завдання функціонування системи вищої освіти в Польщі, як:

- сприяння високому рівню та якості вищої освіти;
- забезпечення належних умов для діяльності в системі вищої освіти;
- організація та підтримка відповідних кадрових, фінансових, правових, організаційних та матеріально-технічних складових функціонування системи вищої освіти;
- створення рівних умов та відповідної доступності освіти для різних груп населення;
- постійне стимулювання населення до підвищення рівня та якості свого життя;
- підготовка висококваліфікованих фахівців для різних соціально-економічних сфер держави;
- розвиток та активне фінансування науки як складової прогресивного становлення суспільства;

– забезпечення сприятливих умов для гармонійного розвитку кожної особистості під час навчання у закладах освіти, професійного самовдосконалення та реалізації.

Проведений аналіз нормативно-правової бази вищої освіти Польщі та відповідних регламентуючих документів, на яких базується організація вищої освіти в країні [77; 78; 79; 80;] дозволили виокремити такі принципи її функціонування [19], як:

- автономність функціонування закладів вищої освіти;
- відкритість, рівність, доступність до вищої освіти;
- децентралізація системи управління вищою освітою;
- єдність вимог та критеріїв до якості вищої освіти в умовах Європейської інтеграції;
- верховенство права та законність;
- соціальна справедливість, фінансова доступність до вищої освіти;
- підконтрольність громадськості, взаємодія з громадськими органами

Відповідно до Закону «Про вищу освіту» [15] в Польщі можуть діють федерації, так звані структури вищої освіти, що утворюються для забезпечення тісної співпраці між різними закладами вищої освіти. Вони можуть утворюватися, як двома, так і більше громадами академічних ЗВО; державними академічними ЗВО та науково-дослідними інститутами та ін. При цьому недержавним академічним ЗВО дозволяється створювати федерації лише з таким ж недержавними закладами вищої освіти. Федерації офіційно створюються з дозволу міністра з науки та вищої освіти з подальшим внесення їх до відповідного реєстру.

Федерації забезпечують інституційні основи для створення синергії у досягнення базових наукових цілей, таких як підвищення кількості наукових досліджень, забезпечення освітніми програмами у докторантурі, присудження

наукових ступенів та інших передбачених статутом цілей. Кожна ж федерацій має свого президента і дорадчий колегіальний орган (іншими словами асамблею).

Для отримання дозволу на виконання програм першого, другого та/або тривалого циклу ЗВО як університетського, так і неуніверситетського типу повинні відповідати вимогам, викладеним у Постанові Міністра науки та вищої освіти Польщі.

Відповідно до вищезгаданого Положення, навчальний план має визначати, серед іншого, форму чи спосіб навчання; кількість семестрів і кредитів ECTS, необхідних для завершення кожного семестру, а також ступінь, який буде присуджено випускникові. Крім того, навчальний план повинен визначати тривалість і порядок проходження практики, а також кількість кредитів ECTS, які студенти повинні отримати для проходження практики. Як правило, навчальний план повинен давати можливість студентам обирати курси, на які відводиться не менше 30% від загальної кількості кредитів ECTS.

Навчальні плани розробляються відповідно до Постанови Міністра науки та вищої освіти від 14 листопада 2018 року «Про описання результатів навчання на другому етапі для отримання кваліфікацій на рівнях» Польської рамки кваліфікацій.

Програми першого, другого та тривалого циклів поділяються на програми практичної та академічної спрямованості. Навчальна програма для практично орієнтованої програми включає заняття/курси, що розвивають практичні навички, які становлять понад 50% від загальної кількості кредитів ECTS. У навчальній програмі для академічно орієнтованої програми більше 50% загальної кількості кредитів ECTS розподіляються на заняття / курси, пов'язані з науковою діяльністю ЗВО за базовим профілем.

Основними завданнями, які відповідно до базових законодавчих документів Польщі у сфері освіти, покладаються на вищі навчальні заклади є:

- надання студентам знань у відповідній галузі та формування у них

вмінь та навичок, потрібних для виконання професійних обов'язків;

- виховання патріотизму до рідної країни та світоглядних принципів демократії, серед яких – повага до прав людини;
- проведення актуальних наукових і дослідно-конструкторських робіт, з наданням відповідних послуг;
- постійне навчання наукових кадрів;
- поширення наукових здобутків та підвищення рівня національної культури;
- підвищення рівня конкурентоспроможності наукових кадрів шляхом навчання в аспірантурі та інших курсах підвищення для забезпечення безперервності освіти;
- створення належних умов для збереження здоров'я студентів та підтримки відповідного рівня фізичної активності;
- створення умов для доступності навчання особам з обмеженими можливостями [38].

Усі заклади вищої освіти Польщі, відповідно до вимог національного законодавства, повинні проводити моніторинг працевлаштування та професійного зростання своїх випускників. Метою цієї процедури є адаптування нових навчальних курсів та програм до освітніх потреб ринку. Моніторинг проводиться через 3 та 5 років, після закінчення ЗВО.

На відміну від денної форми, порядок навчання на заочній формі визначається самостійно керівництвом кожного ЗВО [18]. По закінченню програми навчання студент повинен здобути відповідну кваліфікацію, якою засвідчується наявність необхідного рівня теоретичних знань та практичних навичок випускників. Диплом, свідоцтво або сертифікат видається уповноваженою на те установою і виступає гарантом того, що здобувач володіє достатнім рівнем знань, умінь та навичок, необхідних для професійної діяльності. Нормативні вимоги до присвоєння конкретної кваліфікації висвітлено у Державних Стандартах Кваліфікації вищої освіти Польщі

(Krajowy Ramu Kwalifikacji) [13].

Диплом бакалавра випускник отримує за умови виконання 180 пунктів ECTS, диплом магістра – 90 пунктів ECTS; при безперервному магістерському навчанню протягом 5 років – 300 пунктів ECTS та 360 пунктів ECTS при 6-річному навчанні [17]. Указана кількість рекомендованих кредитів ECTS може змінюватися наказом Міністра науки та вищої освіти Польщі за потребою [38].

Вагомий вплив на систему вищої освіти в Польщі мають органи державного управління. Це, в першу чергу, відповідні міністерства, Польська Комісія Акредитаційна, Рада ректорів та Рада науки і вищої школи.

Саме міністр освіти і науки Польщі, відповідно до Закону «Про вищу освіту» [37] контролює діяльність закладу вищої освіти. Міністерство координує та надає дозвіл на створення / закриття ЗВО і здійснює контроль за раціональним розподілом грошей в установі. Також міністерство може вимагати подачі від ЗВО звітної документації з різних видів діяльності, навіть від недержавних.

На профільні заклади вищої освіти може мати безпосередній вплив профільне міністерство (оборони, внутрішніх справ, культури і охорони національного спадку, у справах охорони здоров'я та інші) [37].

Повноваженням здійснювати постійний контроль за якістю надання освітніх послуг наділена Польська Комісія Акредитаційна. Це незалежна установа, яка діючи в межах принципів справедливості, неупередженості та прозорості, оцінює якість навчання відповідно до Національних Стандартів Кваліфікацій. Комісія уповноважена проводити оцінювання викладання та визначати рейтинг закладу вищої освіти.

Комісія вносить пропозиції Міністру щодо:

- створення університетів та надання права університету чи його організаційній одиниці готувати фахівців у певній сфері та освітньо-кваліфікаційним рівнем;
- створення програм підготовки спеціалістів, включаючи інституційне оцінювання, дотримання умов реалізації освітніх програм;
- поновлення призупиненого права на підготовку фахівців у вищих навчальних закладах за певним напрямом та освітньо-кваліфікаційним рівнем;
- відкриття зарубіжних університетів або іноземних філій в університетах.

Якщо в ході перевірки Комісія виявляє порушення, вона має право вимагати письмових пояснень та передачі потрібної для звірення інформації.

Комісія має право на прохання зацікавлених сторін оцінювати рівень та якість викладання освіти за критеріями «відмінно», «позитивно», «задовільно» або «негативно». Не пізніше наступних 4 місяців з дня надходження заявки про оцінку якості освіти, Комісія повинна подати звіт про результати перевірки. Комісія має доступ до персональних даних викладачів та студентів університету, що дає їй можливість об'єктивно їх оцінювати [38].

Рада ректорів створена для підтримки та розвитку вищої освіти, науки та культури в Польщі. Вона може ініціювати звернення до органів державної влади для вирішення важливих освітніх питань та вносити свої пропозиції, спрямовані на підвищення якості вищої освіти.

Рада з науки та вищої освіти як виборчий державний орган, взаємодіючи з профільними Міністерствами та Міністром вищої освіти та науки, іншими державними органами влади відповідає за розробку та реалізацію державної політики у сфері вищої освіти та науки [38].

Рада має право ініціювати обговорення будь-якої проблеми у сфері вищої освіти, науки та культури. Звертаючись до державних органів влади, наукових установ та університетів, вона може вимагати пояснень та подання необхідної

інформації про діяльність закладу вищої освіти. Такому зверненню завжди передуює дозвіл профільного міністра. Центральна Рада може вносити пропозиції при розробці проектів законів у сфері вищої освіти, щодо розвитку науки та інновацій, змісту міжнародних угод. Також Рада наділена правом пропонувати органам державної влади встановлювати відсоток державних субсидій для ЗВО, а також наукових заходів [38].

1.2. Мета, завдання та принципи функціонування фізичного виховання в системі вищої освіти Польщі

Закон Польщі "Про фізичну культуру» було прийнято 18 січня 1996 року. Відповідно до статті 1 Закону, фізична культура розглядається як важлива складова національної культури. Встановлено, що всі громадяни незалежно від вікових, статевих, релігійних, расових та інших приналежностей мають рівні права на фізичну культуру [16].

У статті 2 Закону Польщі "Про фізичну культуру» головною метою розвитку фізичної культури в країні визначено збереження та зміцнення здоров'я, а також забезпечення психофізичного розвитку всіх громадян. Досягнення поставленої мети можливе через фізичне виховання, спорт, рекреацію та реабілітацію.

Фізичне виховання в Польщі розглядається як процес формування аксіологічної компетентності студента, спрямованої на поліпшення рівня здоров'я, підготовку до життя в суспільстві та сім'ї, формування фізичної культури особистості на основі типологічного та індивідуального підходів [61].¶

У сучасному розумінні важливості фізичного виховання як невід'ємної частини всебічної освіти це взаємодія аксіологічної компетентності (емоційно-вольова сфера) та технологічної компетентності (інтелектуально-ефективна сфера) з метою підготовки студентів до постійної опіки їх фізичного стану за допомогою фізичної культури життя [77].¶

Фізичне виховання репрезентує соціально обумовлений, педагогічно організований процес оволодіння цінностями фізичної культури. Соціально обумовленість фізичного виховання полягає в тому, що, крім розвитку самої людини, досягається соціально значима мета, яка впливає на розвиток суспільства в цілому [53]. Така соціальна організація перетворюється в систему, в якій є мета діяльності, структурні елементи, визначені функції діяльності кожного структурного елемента, з'ясовані взаємозв'язки з іншими соціальними організаціями суспільства. ¶

Система фізичного виховання кожної окремої країни залежить, в першу чергу, від економічного рівня розвитку держави та загальної культури суспільства. Ця система є залежною від інших систем країни. Так рівень розвитку сфери охорони здоров'я, освіти, оборони, промислового виробництва, культури та науки напряду впливають на систему фізичного виховання [56]. Метою будь-якої системи є досягнення певного якісного результату. Цей результат проявляється як певний стан об'єкту або вектор змін та виражається у вигляді цільових функцій. Система має багато компонентів, які впливають на її діяльність і висвітлюються в декількох напрямках [38].

Аналіз польської науково-методичної та спеціальної літератури з питань фізичного виховання, показав відсутність у них чіткого тлумачення поняття «система фізичного виховання». Водночас досить широко розкриті нормативно-правові, соціально-економічні, науково-педагогічні та програмно-нормативні основи функціонування вказаної системи. Чітко визначені основні завдання фізичного виховання та напрями його розвитку, а також базові функції. До останніх віднесені такі, як: соціальна, пізнавальна, оздоровчо-гігієнічна, соматична, естетична, дидактична, унітарна, творча.

Польські автори, так само як і вітчизняні, вказують на залежність фізичного розвитку людини та її здоров'я від рівня фізичної активності. Також підкреслюється вплив суспільства, освітян та тренерів на фізичний розвиток особистості. Окрему увагу науковці звертають на впровадження інноваційних

методик в навчання та виховання, що сприятимуть розвитку фізичних якостей і функціональних спроможностей людини [61; 59; 67].

Як зазначалося вище, система фізичного виховання в Польщі за останні 35 років пройшла три стадії розвитку [28]. Особливості їх перебігу представлено на рис. 1.1.

На першому етапі система фізичного виховання в освітніх закладах усіх типів спрямовувалася на підготовку підростаючого покоління до виконання вимог фізичної підготовленості. Наукова діяльність переважно зосереджувалася на вивченні фізичних спроможностей людини. Ґрунтовно аналізували реакцію організму на виконане фізичне навантаження; досліджували фізіологічні і психологічні реакції, що виникають під час фізичних вправ; виокремлювали фізіологічні, гігієнічні, анатомічні, біомеханічні основи тренування в різних видах спорту [41].

У цей період не мали першочергового значення питання збереження здоров'я громадян, фізична рекреація, профілактичне значення фізкультури. Такі наукові пошуки були поодинокими і не мали для держави вагомого значення. Питанням фізичного виховання осіб з інвалідністю практично не вивчалось.

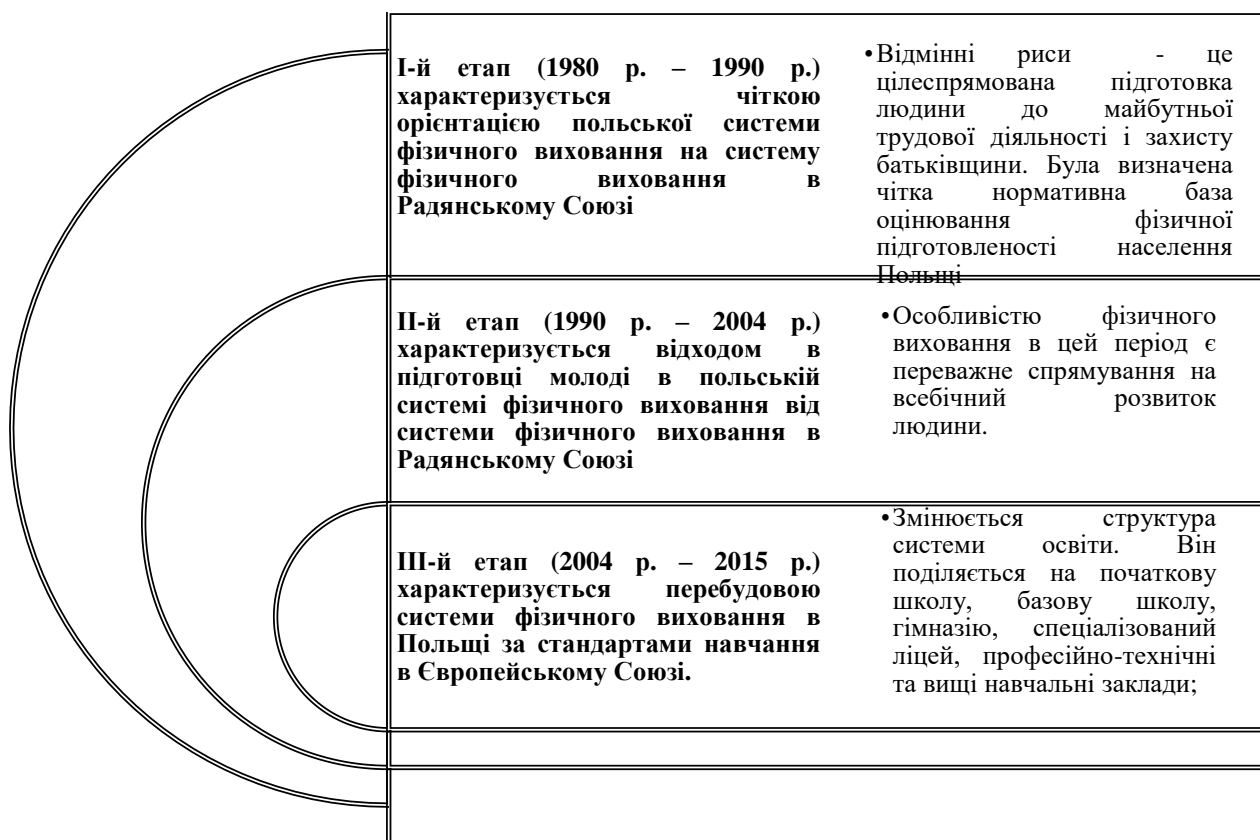

Рис. 1.1. Стадії розвитку системи фізичного виховання в Польщі наприкінці XX – початку XXI століть

Вже на *II етапі розвитку* системи фізичного виховання в Польщі Законом «Про вищу освіту» освітнім закладам було надано широкі можливості і права у виборі засобів, форм і методів фізичного виховання. Проте нормативно-правова база залишалася тривалий час не сформованою та не мала чіткої мети функціонування. Відбувалася розбудова національної системи фізичного виховання.

Вже в другій половині 90-х років XX століття формується єдине розуміння польської системи освіти. Воно стало дуже наближеним до європейських стандартів навчання, що вимагало від фахівців з фізичного виховання і спорту та викладачів ЗВО перебудови методики викладання відповідно до вимогам Болонського процесу [61]. Науковці почали активно вивчати теорії і методику фізичного виховання різних груп населення. Досліджувався вплив рухової активності на фізичний розвиток та загальний

фізичний стан дітей, підлітків, молоді та дорослого населення. Активізуються наукові пошуки з питань рекреації, профілактики та фізичної ерабілітації. Вивчається вплив фізичних вправ на організм людини та аналізуються механізми адаптації до фізичних навантажень. Особливо увага звертається на проблему збереження здоров'я у процесі занять фізичними вправами. Вивчаються питання залучення осіб з порушеннями розумового та фізичного розвитку через засоби фізичного виховання до активного соціального життя [17].

На III етапі в країні відбувається реорганізація до підходів викладання фізичної культури в закладах освіти різного рівня. У вищих закладах освіти фізичне виховання стає більш індивідуалізованим і спрямовується на розвиток саме тих фізичних якостей, які є пріоритетними для студента. При цьому висуваються вимоги до мінімального рівня розвитку фізичних якостей, якими повинен оволодіти студент. Викладач спільно зі студентом розробляє так звану «карту навчання». У цьому документі відображаються основні напрями особистісного фізичного розвитку студента. Карта навчання розробляється з урахуванням потужностей навчально-матеріальної бази та можливостей викладацького складу закладу вищої освіти. Особлива увага приділяється питанню ведення студентом контролю за своїм особистісним фізичним удосконаленням і збереженням здоров'я. Велике значення надається у цьому питанні саме фізичній рекреації. Вважається, що впровадження її у повсякденне життя студента сприятиме збереженню здоров'я, підтримці фізичної форми, розширенню комунікацій, естетичній тілесній привабливості [56]. В освітніх закладах Польщі проводиться потужна робота із залучення осіб з розумовими та фізичними відхиленнями до можливого активного соціального життя. В тому числі, отримання вищої освіти. Одним з головних елементів цієї роботи є фізичне виховання [33].

Система фізичного виховання Польщі охоплює всі верстви населення і (рис 1.2).

Рис. 1.2. Система фізичного виховання Польщі

Отже, фізичне виховання у закладах вищої освіти Польщі, є логічним продовженням національної системи фізичного виховання. Починаючись ще з дошкільних навчальних закладах, фізичне виховання продовжується в школі, а в університеті готує студента до самостійного активного фізичного виховання впродовж усього життя.

Структурна схема системи фізичного виховання у закладах вищої освіти Польщі (рис. 1.3) ґрунтується на об'єднанні соціальної та педагогічної систем фізичного виховання. Ці дві складові об'єднані загальною метою, завданнями та принципами фізичного виховання і є запорукою успішної роботи [25].

Рис 1.3. Структурна схема системи фізичного виховання

Метою фізичного виховання у закладах вищої освіти Польщі є створення умов для гармонійному фізичного розвитку студентства та пропаганда збереження здоров'я як основної цінності людини. Також ФВ в університеті покликане підготувати студента до суспільного та сімейного життя, конкурентоспроможності на ринку праці [75 с. 49; 54].

Мета фізичного виховання у закладах вищої освіти польськими науковцями поділена на креативну, оптимізаційну, мінімальну та корегувальну.

Креативна (творча) спрямованості мети полягає у покращенні настрою та емоційного стану, позитивного ставлення до власного життя та оточуючого середовища, мотивуванні до особистісного розвитку та інтересу до результатів своєї діяльності.

Оптимізаційна складова мети ґрунтується на розвитку фізичних якостей і фізичних спроможностей людини, розширенні функціональних можливостей організму, покращенні самопочуття і здоров'я. Як результат, послаблення агресивного стану.

Мінімальність мети означає здатність людини організувати власні заняття з фізичного виховання. Це індивідуальні спортивні тренування, організація заходів різної спрямованості, в тому числі з оздоровлення і рекреаційного відновлення.

Корегувальна складова мети розкривається через здатність людини змінювати пропорції свого тіла за допомогою засобів фізичного виховання. Розуміти потребу у корегуванні індивідуальної програми фізичного виховання. І за потреби, вміти добирати заходи і засоби з фізичного виховання, переконувати у їх ефективності інших [61].

Досягнення мети проходить декілька етапів. Існує ієрархічний розподіл цілей фізичного виховання:¶

- → ідеал виховання;¶
- → загальна мета фізичного виховання;¶
- → мета етапів навчання;¶
- → операційна мета.¶

Досягнення мети фізичного виховання реалізується шляхом її конкретизації в цілому комплексі послідовних, тісно взаємопов'язаних завдань. Завдання фізичного виховання у цьому контексті розглядаються як конкретні кроки, що ведуть до кінцевого результату діяльності [49; 70].¶

Базовими завдання системи фізичного виховання закладів вищої освіти Польщі визначено:

a) освітні:

– надання студентам базових науково-практичних знань з фізичного виховання, спорту, рекреації, реабілітації та фізичного оздоровлення для

подальшого інтелектуального саморозвитку, самовиховання, самоосвіти і фізичного самовдосконалення;

- забезпечення гармонійного та всебічного розвитку особистості, вдосконалення її фізичних якостей та функціональних можливостей; формування необхідних рухових умінь і навичок;

- навчання кожного використовувати набуті знання і навички у повсякденному житті;

- переконання у важливості збереження власного здоров'я та дотриманні здорового способу життя, розуміння категорії «здоров'я» як найвищої цінності для людини, доцільності активного фізичного рекреаційного відновлення;

- формування вміння творчо використовувати фізкультурно-оздоровчі технології і заняття спортом у досягненні особистісно значущих і професійних цілей [60].

б) оздоровчі:

- розвиток морфо-функціональних можливостей організму людини;
- зміцнення і збереження здоров'я;
- дотримання здорового способу життя;
- удосконалення будови тіла і формування постави (досконалі форми тіла певною мірою відображають досконалість функцій організму);

- лікувально-профілактичні заходи (медичні обстеження);
- лікувально-корегуючі заходи (реагування на відхилення у розвитку та стані здоров'я, своєчасне проведення щеплень, призначення лікувальної фізичної культури тощо);

- боротьба зі шкідливими звичками [33; 64].

в) виховні:

- формування позитивного ставлення до власного життя;
- сприяння патріотичному вихованню;
- розвиток моральних та волевих якостей;

- підготовка до суспільного та сімейного життя;
- розширення естетичного світосприйняття життя;
- навчання культурній поведінці і спілкування;
- збереження оточуючого середовища [60].

Основні напрями діяльності системи фізичного виховання закладів вищої освіти Польщі реалізуються через такі педагогічні завдання, як:

1. Загальне фізичне виховання.
2. Фізичне виховання зі спортивною спрямованістю.
3. Фізичне виховання, спрямоване на розвиток професійно значущих умінь і навичок.
4. Фізична рекреація.

Загальне фізичне виховання спрямоване на підтримку і зміцнення здоров'я та покращення функціональних спроможностей особистості. Відповідно до цього зміст фізичного виховання орієнтований на оволодіння життєво важливими руховими діями, розвиток основних фізичних якостей: сили, швидкості, витривалості, гнучкості, спритності й рухливості суглобів [16; 35; 76]. Загальне фізичне виховання створює той обов'язковий мінімум фізичної підготовленості людини, який необхідний для нормальної життєдіяльності. Він набувається в дошкільних навчальних закладах, на заняттях з фізичного виховання в школі, гімназії, ліцеї, вищих навчальних закладах [61].

Фізичне виховання зі спортивною спрямованістю ґрунтується на вільному виборі особистістю того виду спорту, який їй найбільше імпонує. Цей вибір дає їй можливість спеціалізуватися в обраному виді спорту і досягати в ньому індивідуальних максимально можливих результатів. Для цього важливо забезпечити відповідний підбір базових початкових та підготовчих вправ; організувати загальну та спеціальну фізичну підготовку, теоретичне та тактичне навчання, розвивати морально-вольові якості [24; 65; 73; 82]. Фізичне виховання зі спортивною спрямованістю здійснюється в школі, гімназії, ліцеї,

зкладах вищої освіти, у дорослому житті.

Фізичне виховання орієнтоване на розвиток професійно значущих умінь і навичок, характеризується специфічним підбором фізичних вправ. Підібрані вправи повинні розвивати фізичні якості, необхідні у майбутній професійній діяльності. Також важливо, щоб вони забезпечували такий рівень фізичної підготовленості, який потрібний людині для виконання конкретного виду трудової діяльності [50]. Професійно орієнтоване фізичне виховання викладається в професійно спрямованих закладах освіти і частково у вищих навчальних закладах. Завдання вищої школи – підготувати студента до вільного ринку праці [75;81].

Фізична рекреація представляє собою комплекс заходів, які спрямовуються на відновлення працездатності особи після фізичної або розумової роботи. В цьому світлі важливого значення набуває питання організації активного відпочинку саме з використанням фізичних вправ. Таке поєднання відпочинку та рухової активності повинно приносити задоволення людині від цього процесу. Результатом впливу фізичної рекреації є відновлення фізіологічного, психологічного та фізичного потенціалу людини. Саме тому так важливо організовувати фізичну рекреацію в період навчання та професійної діяльності людини [67].

Усі напрями фізичного виховання залежать від мети, загальних завдань і базових принципів.

Функції фізичного виховання є об'єктивно істотними засобами впливу на людину чи людські стосунки; вони повинні задовольняти та розвивати потреби особистості та суспільства. Саме через функції розкривається зміст фізичного виховання та його значення для людини, суспільства та держави.

Функції фізичного виховання зосереджені у сфері розкриття фізичної активності людини, її психофізичного розвитку, дотримання здорового способу життя, запобігання захворюванням та стресам [64].

На систему фізичного виховання у закладах вищої освіти Польщі покладено такі функції, як: суспільного значення, пізнавальна, оздоровча та гігієнічна, дидактична, соматична, естетична, комунікативна, утилітарна, творча, емоційно-видовищна та відновлювально-відпочивальна.

Перша функція розглядається як елемент культури людського буття. Її зміст полягає у дотриманні основ державності та законів країни; прийнятих суспільством норм поведінки людей; розвитку таких суспільних складових, як конкуренція, обов'язок, повага (до істини, особистої та суспільної власності).

Пізнавальна функція розкривається через засвоєння нових знань та інтелектуальний розвиток людини. Важливим є формування в особистості позитивного ставлення до фізичної культури і спорту. Акцентується увага на важливості отримання необхідних знань з питань фізичного розвитку та основ збереження здоров'я; про сучасні оздоровчі технології у сфері фізичного виховання; про різні форми рухової активності.

Оздоровча та гігієнічна функція підкріплюють попередню. Вона зорієнтована на підтримку та поліпшення стану здоров'я, підвищення спроможностей імунної системи; популяризацію спортивної та фізичної рекреації і загартовуючих процедур. Важливим є прищеплення особистості навички систематично займатися фізичним вихованням та спортом, дотримуватися гігієнічних вимог при виконанні фізичних вправ. Також функція розкривається через організацію профілактичних заходів для збереження здоров'я, отримання позитивних емоцій, поліпшення настрою, зниження розумової втоми та стресу [24].

Дидактична функція пов'язана з навчанням людини певним типам діяльності. Таким як біг, стрибки, плавання, технічні дії у спортивних іграх та багатьом іншим. Вона змушує впроваджувати в освітню та виховну діяльність вихованців найефективніші форми, засоби і методи формування рухових умінь і навичок.

Зміни кількісних та якісних параметрів в організмі (антропометричних, сили окремих м'язових груп, ємності легень, симетрії пропорцій тіла тощо), а також результат взаємодії системи і органів людини (дихальної, кровоносної, центральної нервової системи, опори та руху) розкриваються через *соматичну функцію* фізичного виховання.

Естетична функція реалізується через точність та естетичність фізичних вправ та рухів, роботу учня з удосконалення пропорційності та краси свого тіла, потяг до протилежної статі та бажання приємно проводити свій особистий час. Окремі види спорту, такі як фігурне катання, синхронне плавання, спортивна акробатика, гімнастика та їх елементи наближають спорт до мистецтва через естетику техніки вправ, складність елементів та координаційність рухів.

У процесі фізичного виховання формуються міжособистісні відносини студентів; розвивається їх духовність та уміння комунікувати, змінюється особиста поведінка та ставлення до різних суспільних груп. Ці процеси формують *комунікативну функцію* фізичного виховання.

Утилітарна функція пов'язана з формуванням фізичної готовності до професійної та побутової діяльності, виконанням покладених суспільством обов'язків, в тому числі, з захисту та оборони країни.

Творча функція пояснюється можливістю молоді самостійно вирішувати завдання, пов'язані з фізичними навантаженнями, обирати нестандартні методи фізичної підготовки, використовувати спеціальний спортивний інвентар, здійснювати пошук нових підходів до організації процесу фізичного виховання на основі набутих знань.

Емоційно-видовищна функція характеризується емоційним сприйняттям та поведінкою вболівальників. Перемога улюбленої команди чи спортсмена підвищує настрій, емоційний стан та відчуття гордості та приналежності до відповідної країни. Саме тому спорт як видовище приваблює людину та

стимулює її до отримання яскравих емоцій. Без прихильників він не мав би такого суспільного значення.

Відновлювально-відпочивальна функція пов'язана з можливістю людини за потреби змінювати основний вид діяльності на фізичну активність. Це дозволяє знімати нервові напруження, відволікатися від щоденних проблем і акумулювати свою життєву енергію в необхідне русло. Участь у різних заходах, екскурсіях, розвагах сприяє оздоровленню організму, позитивно позначається на фізичному та психологічному стані людини [60].

До основних форм фізичного виховання у закладах вищої освіти Польщі віднесені:

- теоретичні, практичні та методичні навчальні заняття;
- спортивно-масові заходи різної спрямованості;
- індивідуальні, групові та командні спортивні тренування;
- заходи фізично-рекреаційної направленості, такі як: туристичні походи, екскурсії, вболівання під час змагань, індивідуальні відновні заняття;
- фізична терапія, спрямована на відновлення пацієнтів різних нозологічних груп після травм або при різних захворюваннях [62].

Для забезпечення ефективності систему фізичного виховання в країні рекомендовано дотримуватися наступних принципів:

- *Свідомого та активного ставлення студентів до занять.* Цим правилом передбачено, що дуже важливо, щоб студент свідомо ставився до цілей свого навчання, приймав активну роботу у своєму фізичному розвитку та збереженні здоров'я. Підґрунтям свідомого ставлення до виховної роботи вважається розуміння ним мети фізичного виховання та змісту роботи що виконується, усвідомлення її корисності для себе та для суспільства. В межах цього принципу основним завданням роботи викладача є організація навчальної та тренувальної діяльності. Їх організація повинна стимулювати студента до формування навички систематичного самостійного виконання фізичних вправ [62].

– *Всебічного розвитку особистості.* Принцип ґрунтується на ідеї органічного взаємозв'язку фізичного виховання з розумовим, трудовим та морально-естетичним вихованням особи. В цьому світлі зміст фізичного виховання орієнтують на вдосконалення базових фізичних якостей. Важливо розвивати саме ті рухові навички та вміння, які лежать в основі майбутнього самостійного фізичного вдосконалення та професійній площині.

– *Принцип оздоровчої спрямованості* фізичного виховання скерує діяльність викладача на вирішення профілактичних, оздоровчих та розвиваючих функцій у навчанні студентів. Звідси, завданням фізичного виховання студентів є компенсація недостатньої фізичної активності, обумовленої аудиторними заняттями. Правильна організація фізичного виховання сприяє покращенню функціональних можливостей організму, підвищенню імунітету та його здатності протистояти впливу навколишнього середовища. Реалізація цього принципу не можлива без дотримання гігієнічних норм до проведення занять з фізичної культури. Повинні враховуватися також вимоги до фізичного навантаження осіб різного віку. Обов'язковим вважається постійний педагогічний та періодичний медичний контроль за станом здоров'я студентів [64].

– *Науковості.* Цей принцип описує значення побудови навчального процесу на основі сучасних науково-доказових даних у сфері педагогіки, психології, фізіології, теорії та методики фізичного виховання та інших суміжних дисциплін. Від результатів наукових пошуків у різних галузях знань залежить перелік засобів і форм навчання і виховання підростаючого покоління. Реалізація цього принципу неможлива без належного рівня професійної підготовленості та професійної компетентності викладача. Останні визначають здатність викладача застосовувати інноваційні технології навчання у свої діяльності, розробляти нові авторські програми з фізичного виховання та правильно описувати їх сучасною професійною термінологією і мовою, зрозумілою для студентів [11].

– *Доступності*. Зміст принципу полягає у збереженні балансу між можливостями студента та об'єктивними труднощами, які виникають при виконанні нових фізичних вправ. Реалізація цього правила потребує врахування рівня попередньої фізичної підготовленості студента. Уся діяльність викладача спрямована на підбір таких фізичних вправ, які відповідають віку, статі та індивідуальним особливостям студента. При цьому вправи не повинні бути занадто складними або навпаки занадто простими. Доступність вправи розкривається не в її простоті, а в здатності долати труднощі, які поступово ускладнюються. Навчальний матеріал повинен добиратися таким чином, щоб студент у процесі його засвоєння прикладав певні зусилля. Цього можливо досягнути шляхом розподілу фізичних вправ за ступенем їх складності. Можна також поступово ускладнювати умови виконання вправи. Якщо цей принцип порушується, це призводить до травматизму під час занять фізичним вихованням [33].

– *Послідовності й систематичності*. Принцип послідовності передбачає поступове ускладнення завдань на кожному занятті. Їх виконання повинно ґрунтуватися на раніше вивченому матеріалі. Вивчення нового повинно одночасно сприяти закріпленню та покращенню вже набутих знань. Разом зі зміною переліку рекомендованих фізичних вправ, поступово збільшується обсяг та інтенсивність їх виконання. Крім того, регулярність у фізичному вихованні означає постійне, багаторазове та раціонально організоване повторення фізичних вправ. Встановлюється оптимальна частота повторення вправ і тривалість відпочинку між ними [82].

– *Наочності*. Принцип вказує на те, що засвоєння техніки вправи неможливе без активного застосування усіх органів чуття людини, особливо, зору. Споглядаючи за показом вправи людина формує цілісне уявлення про неї і те як правильно її виконувати. Додатково можуть застосовуватися сучасні технічні засоби візуалізації та безпосередньо демонстрація. Формується уявлення про просторові та темпо-ритмічні характеристики руху. Цей принцип

вимагає від викладача певного рівня фізичної підготовленості. Без нього йому складно особисто показувати вправу. Якщо з демонстрацією виникають проблеми або ж її необхідно підсилити, додатково застосовують сучасні технічні засоби навчання та показ вправи найкращим студентом або спортсменом.

– *Безперервності.* Принцип визначає повторюваність процесів фізичного виховання. Доведено, що тривалі паузи між тренуваннями нівелюють досягнутий ефект. Тому важливо забезпечити послідовність фізичних вправ, спираючись на наявні функціональні зміни, що відбуваються в організмі під впливом фізичних навантажень. Безперервна акумуляція ефекту фізичних вправ спостерігається, коли кожне наступне заняття накладається на досягнення попереднього. Таким чином поступово удосконалюються фізичні якості та координаційні здібності.

– *Принцип міцності* у фізичному вихованні вказує на важливість тривалого збереження досягнутого рівня фізичної підготовленості. Особливого значення це правило набуває при формуванні у людини життєво необхідних навичок. Серед них навички систематично ходити, бігати, стрибати, плавати та ін. Без свідомого ставлення до занять з фізичного виховання і тренувань, багаторазового повторення фізичних вправ неможливо реалізувати принцип міцності.

– *Зв'язок з майбутньою професійною діяльністю.* Принцип вирішує завдання переважного розвитку тих фізичних якостей, які є значущими для майбутньої професійної діяльності. Він спрямовує діяльність викладача на підбір таких спеціальних вправ, які б сприяли оволодінню професійно необхідними навичками [24].

Для успішного функціонування системи фізичного виховання у закладах вищої освіти Польщі, необхідне дотримуватися таких умов, як:

- наявність висококваліфікованих спеціалістів, здатних організувати процес фізичного виховання з використанням сучасних інноваційних методик навчання;
- стимулювання учасників системи до досягнення позитивних результатів;
- забезпечення заняття необхідними матеріально-технічними засобами, які є естетично привабливими для учасників процесу [80].

Головною особою системи ФВ виступає викладач. Від нього та його професіоналізму залежить успішність його учнів. Тільки шляхом самоменеджменту та постійного саморозвитку викладач може організовано впливати на мотиваційну сферу вихованця, застосовувати новітні методи навчання, своєчасно корегувати фізичний розвиток особистості, вчити студента правильно оцінювати власні досягнення [26]. На думку З. Жуковської (Z. Zukowska), студенти в першу чергу звертають увагу на такі властивості вчителя, як: якість його освіти і життєвий досвід, контактність та вміння комунікувати, самореалізація, відповідальність, ініціативність, лідерство, вміння організувати відпочинок [41].

1.3. Показники та рівень розвитку фізичного виховання у закладах вищої освіти Польщі

Для своєчасної корекції та зміни процесів і стану функціонування кожної системи важливо проводити її оцінювання [9]. Оцінка системи фізичного виховання у закладах вищої освіти Польщі особливо важлива в світлі певних факторів.

По-перше, якісний аналіз та порівняння кількісних показників дозволяє проводити співставлення умов і результатів функціонування системи у часовому аспекті. В результаті, це дозволяє простежити динаміку розвитку системи та виокремити основні фактори впливу.

По-друге, отримані дані дозволяють виділити перспективні напрямки та тенденції розвитку фізичного виховання. По-третє, під ці напрями в подальшому визначити цілі. По-четверте, спрогнозувати можливі фактори негативного впливу на систему та запланувати заходи щодо можливих варіантів їх усунення. По-п'яте, вдосконалити систему показників, щоб більш точно відображати якість функціонування оцінюваної системи.

У цьому контексті, значення набуває питання обґрунтування поняття «розвиток системи», в нашому випадку, фізичного виховання. Для цього важливо звернутися до праць І. Гасюка [7; 8; 9; 10]. Автор термін "розвиток" пов'язує не лише з матеріальністю системи, яка розвивається за відповідних умов, а, в першу чергу, ототожнює з рухом, з будь-якими особливими змінами загалом.

Зміст поняття «розвиток» пояснюється трьома універсальними законами діалектики:

- взаємозалежність кількісних та якісних змін;
- єдність і боротьба протилежностей, які доводять, що саме вони є джерелом розвитку системи;
- заперечення, яке висвітлює зв'язок між сучасним і попередніми етапами розвитку [54].

Як зазначає І. Гасюк [7], розвиток сфери фізичної культури і спорту відбувається саме через вдосконалення і покращення матеріально-технічного, інформаційного, кадрового, наукового, нормативно-правового, фінансового та медичного забезпечення. Їх оновлення, в свою чергу відображається у показниках стану розвитку системи загалом, а саме:

- рівні здоров'я та фізичного розвитку окремих верств населення;
- ступені застосування різних засобів фізичної культури в різних сферах діяльності;
- рівні функціонування системи фізичного виховання та масового спорту;

- рівні досягнень спортсменів з олімпійських та неолімпійських видів спорту;
- рівні забезпеченості закладів освіти кваліфікованим персоналом, спортивні та освітні організації відповідним майном та оснащенням.

Таким чином, під поняттям «рівень розвитку системи фізичного виховання», маючи на увазі заклади вищої освіти Польщі, ми розуміємо *якісний стан системи у відповідний проміжок часу, що описується відповідними кількісними показниками, і визначає сутність та індикатори його функціонування з точки зору соціально-економічної доцільності для суспільства.*

У цьому контексті потребує пояснення поняття «індикатор». Під ми розуміємо ознаку або набір ознак, які дозволяють оцінити ступінь ефективності функціонування системи фізичного виховання в Польщі.

В Польщі аналіз ефективності функціонування системи фізичного виховання відбувається з використанням методу оцінювання. Під останнім ми розглядаємо набір аналітичних методів вивчення та вимірювання фактичних результатів діяльності системи, які дозволять порівняти, наявні результати функціонування з очікуваними.

Відповідно до статистичної звітності [65] кількість студентів у закладах вищої освіти Польщі, так саме як і загалом у Європі постійно знижується. Найбільш потужними вважаються Університет Права і Адміністрування (м. Жешуві), Вища Школа Права і Адміністрування (м. Перемишль), Сілезький Університет (м. Катовіце), Медичний колегіум Людвіга Радигера (м. Бидгощі) та Університет імені Миколи Коперника (м. Торуні).

Основним осередком академічної вищої освіти вважається Варшава, безпосередньо, Варшавський Університет.

Більша частина академічних центрів – це державні та технічні університети, в яких домінуючою формою навчання є денна.

Комерційні заклади вищої освіти більш орієнтовані на університетський рівень (магістр). Вони найчастіше зосереджується в невеликих містах, і об'єднуючись у єдиний студентський центр, мають можливість пропонувати нижчу вартість навчання, ніж великі університети у центрах. Порівняльний аналіз переваг студентів у виборі спеціальності показав, що попит у сферах економіки, адміністрації, педагогіки, гуманітарної та соціальної сфери значно зменшився. Натомість зросла популярність спеціальностей охорона та безпека, архітектура та будівництво, а також інженерно-технічні.

Узагальнені дані нормативно-правової бази та статистичної звітності [5; 8; 21; 34; 58] з питань фізичної культури і спорту в Польщі, дозволили виокремити перелік показників, що характеризують стан розвитку фізичного виховання у закладах вищої освіти [52]. Як ми вже зазначали, провідною структурою спорту та фізичної культури, яка організовує та обробляє фізичне виховання у вищих навчальних закладах Польщі, є Академічна спортивна спілка, статистичну звітність якої ми проаналізували.

За статистикою, основними показниками розвитку фізичного виховання у закладах вищої освіти Польщі є: кількість спортивних клубів у Західному військовому окрузі; число секцій; членство у спортивному клубі: чоловіки, жінки, особи до 18 років, працівники освітнього закладу, інші особи. Важливим показником є штатний розпис, безпосередньо, штат тренерів та інструкторів; кількість проведених спортивних заходів та учасників, які до них долучилися (в тому числі розподіл осіб за статтю та віком).

Звіти профільних міністерств за окремі роки, розкривають основні проблеми мотивації молоді до занять фізичними вправами. Математичні підрахунки проводилися з урахуванням вимог сучасної спеціальної науково-методичної літератури [4; 32; 43].

Аналіз статистичної звітності про діяльність спортивних клубів [80] свідчить, що, починаючи з 1960 р., кількість спортивних клубів у Польщі збільшилась майже у шість разів, з 1590 одиниць до 6030 у 2006 р.

(див. табл. 2.1.). На початку 70-х років ХХ ст. збільшення кількості клубів спровокувало зменшення спортивних секцій. І лише на початку ХХІ ст. цей показник набув позитивної динаміки.

Таблиця 2.1

Основна інформація про спортивні клуби Польщі з 1960 по 2006 рік

<i>Показники</i>	<i>Роки</i>							
	<i>1960</i>	<i>1970</i>	<i>1980</i>	<i>1990</i>	<i>2000</i>	<i>2012</i>	<i>2014</i>	<i>2018</i>
Кількість клубів	1590	1711	1825	1866	4099	4376	4666	6030
Кількість секцій	7579	6071	6069	5061	7924	7771	8592	10611
Кількість членів клубів (тис.)	525,9	1075,1	1393,1	644,5	486,1	483,2	481,7	536,4
Кількість осіб, які займаються (тис.)	247,2	349,1	324,4	282,6	383,3	396,4	414,0	500,6
З них: жінок	39,6	64,1	65,3	49,3	66,8	66,5	66,0	81,5
Осіб до 18 років	111,7	185,6	204,5	185,7	246,5	257,3	262,2	301,7
Тренерів	1598	2348	4889	4011	4932	5206	5424	6215
Інструкторів	6177	8477	7942	7460	9574	8994	9953	12251

З даних зрозуміло, що з 1990 р. до 2000 р. був певний застій показників, що на початку ХХІ століття спровокувало виокремлення нових векторів розвитку Польщі як європейської держави. Після 2000 року простежується позитивна зміна досліджуваних показників, що зумовлено вступом Польщі до Європейського Союзу та стабілізацією усіх сфер суспільного життя [24].

Після 2014 р. спостерігається помітне збільшення студентських спортивних клубів і їх членів, особливо при закладах вищої освіти [81]. Кількість студентів, охоплених різними видами спортивно-масової роботи в цей період коливається в межах від 105100 до 110250 осіб.

Аналіз звітів у сфері фізичної культури і спорту Польщі показав, що у відсотковому співвідношенні до усієї кількості клубів вагому частку займають клуби «народних спортивних команд» (LZS), у той час як на академічні спортивні федерації припадав лише 1,0%.

Найбільш затребуваним видом спорту в Польщі залишається футбол. Ним займається 48% усіх спортсменів. Кількість прихильників цієї спортивної гри значно перевищує кількість осіб, яким більш до вподоби інші види спорту. Другим за популярністю залишався волейболом, за ним карате, потім баскетбол та стрільба (по 2,8% кожен). Не менш популярними були легка атлетика (2,6%) та плавання (2,3%). До 7,7% спортсменів клубів віддавали перевагу одноборствам. На другому місці серед командних видів спорту, водне поло та хокей – 2,3%; за ними – водні види спорту (крім плавання) – 2,1%.

Дослідження, проведені в Польщі щодо участі поляків у заходах спортивної та оздоровчої спрямованості у 2018 році [14], показали, що найбільш активними є особи, що мають середню (68,9%) та вищу освіту (60,9%). Цікавим є той факт, що більше 30% молодих людей віком від 17 до 19 років, які навчаються у закладах вищої освіти Польщі, вказують на відсутність мотивації до занять фізичною культурою і спортом. Студенти хочуть більш активно проводити свій вільний час. Також 21,2% респондентів відзначають, що саме незадовільна організація фізкультурної та спортивно-масової роботи є відштовхуючим фактором ведення активного способу життя,

Показовим є дослідження, що проводилось в Польщі. Оцінювалася протягом 30 років динаміка показників фізичного розвитку та фізичної підготовленості дітей та молоді від 6 до 19 років [8; 9; 10].

Були досліджені такі показники фізичного розвитку дітей та молоді, як: зріст, вага, індекс маси тіла; показники розвитку рухової сфери: витривалість, сила, гнучкість, спритність, швидкість за тестами Europhyt (9 тестів), Купера (для загальної витривалості), Міжнародна перевірка фізичної підготовленості (8 тестів).

Всього за 30 років досліджень було протестовано 6 786 711 учасників. У контексті нашого дослідження важливим є встановлений факт, що показники фізичного розвитку постійно зростають до 19 років, а показники рівня розвитку фізичних якостей, починаючи з 15-16 років, знижуються. Це говорить про те,

що вагома частка абітурієнтів і студентів першого та другого курсів має дещо знижені функціональні можливості організму. Потребує доопрацювання робота над корекційно-оздоровчими програми для фізичного виховання у закладах вищої освіти. На думку дослідників, такий стан речей зумовлений соціально-економічними умовами, в яких живе молодь, надмірним харчуванням, малорухливим способом життя через урбанізацію та комп'ютеризацію, а також відсутністю стійкої мотивації до фізичних вправ для збереження здоров'я та довголіття.

Аналізуючи вище сказане можна сказати, що успіх системи фізичного виховання у закладах вищої освіти Польщі має пряму залежність від якісних показників у спортивно-масовій роботі всіх працівників спортивних клубів.

РОЗДІЛ 2

МЕТОДИ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ

2.1 Методи дослідження.

Для реалізації та вирішення поставлених на початку дослідження завдань кваліфікаційної роботи були використані :

- *історичні* методи дослідження, такі як порівняльно-історичний, історико-структурний та ретроспективний;
- *загальнонаукові* (аналіз, синтез та систематизація);
- *хронологічні*.

2.1.1. Історичні методи досліджень

Застосування батареї історичних методів дослідження дозволило простежити особливості розвитку системи фізичного виховання у закладах вищої освіти Польщі у різні періоди становлення. Проводили порівняння розвитку системи фізичного виховання за різних соціально-економічних та історико-педагогічних умов.

2.1.2. Загальнонаукові методи досліджень

Загальнонаукові методи дослідження дозволили теоретично узагальнити зібраний матеріал та сформулювати мету і завдання дослідження. Були виокремлені об'єкт і предмет дослідження, окреслені вихідні дефініції досліджуваного категорійно-понятійного апарату. Після ґрунтовного аналізу та синтезу, а також систематизації базових теоретичних положень були сформульовані висновки.

Індукція – це умовивід, в якому здійснюється перехід від окремих фактів

і положень до загальних висновків і узагальнень; це міркування від часткового до загального, виведення загальних принципів з приватних правил.

Дедукція на відміну від індукції представляє аналіз явища об'єкта від загального уявлення про нього до конкретного. У дедукції, маючи узагальнені дані, можна зробити висновки приватного характеру. Саме тому в межах дедукції важливим є загальне судження.

Абстрагування – це уявне виділення будь-якого предмета у відверненні від його зв'язків з іншими предметами, якої-небудь властивості предмета в відверненні від інших його властивостей, будь-якого відношення предметів у відверненні від самих предметів.

Узагальнення застосовується як прийом мислення для опису загальних властивостей і ознак об'єктів. Для цього необхідно переходити від приватного або вузького судження до більш узагальненого поняття або тлумачення.

2.1.3. Хронологічні методи досліджень

Хронологічні методи дослідження були використані нами для співставлення здобутків системи вищої освіти у Польщі та аналізу розвитку нормативно-правової бази, яка регламентує діяльність системи фізичного виховання.

2.1.3. Формально-логічні методи досліджень

Аналіз змісту та логічного взаємозв'язку фактів і подій; сутності організації системи фізичного виховання у сфері вищої освіти Польщі проведено з використанням формально-логічного методу дослідження.

Для структурування виділених у системі фізичного виховання студентів Польщі проблемних питань та прогалин, їх систематизації та пошуку можливих шляхів розв'язання застосовано проблемний аналіз. За допомогою системного аналізу виділено характеристики, структуру, функції та принципи системи фізичного виховання Польщі. Цей же метод дозволив зрозуміти особливості

функціонування системи фізичного виховання у сфері вищої освіти досліджуваної країни. Проведено дослідження зв'язків між зовнішнім і внутрішнім середовищем.

2.1.4. Аналіз як- метод досліджень

Аналіз – спосіб мислення, пов'язаний з розкладанням, об'єкта що досліджується на частини, вивчення всіх складових і способів функціонування.

Каузальний аналіз застосовувався для викоремлення соціально-економічних причин та основних суспільних і політичних тенденцій, які визначили вектори розвитку системи ФВ у сфері вищої освіти Польщі. Результатом аналізу є з'ясування причинно-наслідкових зв'язків у діяльності суб'єктів фізичного виховання;

Ситуаційний аналіз – для визначення базисних передумов, на яких ґрунтуються концептуальні засади розвитку фізичного виховання в системі вищої освіти Польщі;

Рекомендаційний аналіз – для розробки рекомендацій щодо покращення рівня розвитку системи фізичного виховання студентської молоді України шляхом впровадження передового досвіду Польщі в практику діяльності вітчизняних вищих навчальних закладів.

2.2 Організація дослідження

Дослідження проходило у три етапи:

– на першому етапі (вересень 2020 року – жовтень 2020 року) вивчалася соціально-економічна, історико-педагогічна та науково-методична література за темою дослідження, визначалася мета та завдання дослідження;

– на другому етапі (жовтень 2020 року – квітень 2021 року) проводилося власне дослідження;

– на третьому етапі (квітень 2021 року – листопад 2021 року) проводилася

обробка отриманих результатів і оформлення магістерської роботи.

РОЗДІЛ 3

ЗМІСТ ПЕРСПЕКТИВНИХ НАПРЯМКІВ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ ПОЛЬЩІ

3.1. Сучасні підходи до вдосконалення системи фізичного виховання студентської молоді в закладах вищої освіти Польщі

Потреба удосконалення системи ФВ студентської молоді у закладах вищої освіти Польщі продиктована необхідністю постійного оновлення програм навчання, відповідно до обраних державою напрямів розвитку системи. Всі зміни відбуваються з акцентуванням уваги, на прийнятих в Європі стандартів навчання. У цьому контексті вдосконалення системи фізичного виховання у ЗВО Польщі неможливе без підготовки фахівців нового типу. Сучасний викладач повинен бути відображенням логічного поєднання професіоналізму, компетентності, майстерності, інноваційності [48].

Європейська система освіти ґрунтується, в першу чергу, на пріоритетних інтересах кожної держави у навчання та підготовці молоді до професійної діяльності. Другим важливим орієнтиром є виховання загальнолюдських моральних цінностей. Особливо значимою цінністю є збереження здоров'я кожної людини та суспільства в цілому. Нами в попередніх розділах було зазначено, що система фізичного виховання в ЗВО Польщі зазнала кардинальних змін. Держава перейшла від нормативно-регламентованого підходу у навчанні до особистісно-орієнтованого. Такі зміни неможливі були без координації зусиль керівництва країни та кожного окремого освітнього закладу у дотриманні єдиного шляху модернізації системи фізичного виховання. Для цього активно аналізувався передовий досвід країн Європи, оцінювалися можливості держави у розбудові національних пріоритетів щодо навчання і виховання студентської молоді засобами фізичної культури і спорту [81].

Основними перспективними напрямками удосконалення системи фізичного виховання студентів у ЗВО Польщі, нами визначено:

- систематичне застосування інтерактивних методів навчання і тренування у процесі викладання;
- розробка та апробування оздоровчих методик навчання фізичному вихованню і спорту;
- ознайомлення молоді у процесі навчання різним видам рекреаційного відновлення, з орієнтиром на впровадження їх у повсякдення життя людини;
- активне залучення до організації і проведення занять з фізичного виховання і спорту волонтерів;
- продовження популяризації олімпійського руху в країні;
- перенесення принципів тренувань з олімпійських ігор в навчання студентської молоді;
- дотримання правил «Fair play», так званої чесної гри, у вихованні культури поведінки сучасної молоді.

Сучасне викладання неможливе без включення в навчальний процес інтерактивних методик навчання. Потреба їх використання продиктована широким використанням та стрімким розвитком комп'ютерних технологій. Мережа Інтернет та її логічне поєднання з новітніми технологіями навчання сприяє професійному становленню особистості. Доступ до великого об'єму інформації в різних інтернет-джерелах, в тому числі на спеціалізованих та фахово-орієнтованих сайтах сприяє засвоєнню нових знань, умінь і навичок. Також без комп'ютерних технологій складно організувати спілкування студентів та їх обмін думками, особливо сьогодні в умовах пандемії.

Саме тому інтерактивний метод навчання, в першу чергу, покликаний забезпечити сприятливі умови для постійної, активної взаємодії всіх учасників освітнього процесу. Таке навчання є ефективним. Воно сприяє формуванню у студентів системи необхідних для майбутньої професії системи знань. Створена

за допомогою інтерактивних методів навчання сприятлива атмосфера взаємодії викладача зі студентами і молоді між собою орієнтує особистість на суспільні цінності та бажання розвивати свої професійні навички та вміння [81].

В рамках удосконалення змісту польської національної системи фізичного виховання студентської молоді на інтерактивні методики (ІМ) навчання покладається:

- можливість самостійного вивчення теоретичного матеріалу з фізичного виховання. Застосування ІМ реалізує творчий підхід у засвоєнні нових знань;
- можливість обміну думками між фахівцями галузі фізичної культури і спорту та передачі їх у різній інтерпретації на науково-доказовій базі студентам у процесі викладання фізичного виховання;
- допомога студентові у формуванні особистої думки, правильній її подачі, відстоюванні та аргументації;
- сприяння у формуванні конструктивних навичок. Вміння будувати конструктивні відносини у колективі, допомагає студентові чітко розуміти своє місце в цій групі, уникати конфліктних ситуацій, знаходити компроміси та спільну мову з іншими учасниками;

Таким чином, належне виконання студентом різних завдань з фізичного виховання та спорту неможливе без використання інтерактивних методик. Їх застосування у процесі викладання дозволяє викладачеві у доступній та простій формі ознайомлювати молодь з сучасними напрямками і течіями розвитку спорту та фізичного виховання. Відсутність або низький рівень впровадження ІМ в навчання позначається на вмінні студента моделювати різноманітні складні життєві і спортивні ситуації. Лише взаємодіючи з іншими учасниками освітнього процесу майбутній спеціаліст вчиться вирішувати різні проблемні ситуації, в тому числі через вміння вислухати іншу людину [82].

Наступний напрямок удосконалення змісту системи фізичного виховання у ЗВО Польщі полягає у розробці та подальшому апробуванні оздоровчих

методик навчання. У цьому світлі здоров'я людини розглядається з трьох позицій: фізичної, психічної та суспільної. Говорячи про фізичне здоров'я, науковцями та практиками, мається на увазі добрий соматичний розвиток і стан організму людини; при психічне – внутрішнє гармонійне самопочуття; про суспільне – належні взаємовідносини між суспільством та конкретною особистістю.

Розробка та впровадження у освітній процес оздоровчих методик навчання неможливе без тісної співпраці науковців педагогічної та інших, особливої медичної, сфер. Фахівці медичної галузі обґрунтовують зміст оздоровчих технологій. Педагоги спрямовують свої зусилля на пошук ефективних форм впровадження у процес навчання фізичному вихованню розроблених оздоровчих методик [79].

У тому випадку, коли запропоновані методики є ефективними і отримали позитивний відгук студентства, можна очікувати від них відповідального ставлення до власного здоров'я; розуміння профілактики як засобу збереження здоров'я.

Здоров'я людини складається з багатьох чинників. На значну частину з них людина може мати безпосередній вплив. Змінюючи та корегуючи свою діяльність студент може підтримувати стан свого здоров'я на належному рівні. Не може людина лише виправляти природні задатки (генетичну схильність) [69].

Вважається, що найбільший вплив на здоров'я людини мають генетика, спосіб та умови життя, рівень медицини в країні. Під способом життя мається на увазі рівень фізичної активності людини та її шкідливі звички. Умови життя – це стан навколишнього середовища, умови проживання і праці. Не останню роль відіграють й культурні відносини людини у родині та суспільстві [26; 29].

Польські науковці зазначають, що у процесі фізичного виховання молоді у ЗВО важливо дотримуватися гігієнічних норм. Ці норми стосуються особистої гігієни та гігієни оточення і навколишнього середовища людини. До

уваги береться гігієна продуктів харчування, праці, умов навчання [31].

Практичний вияв змісту вдосконалення системи фізичного виховання молоді у закладах вищої освіти Польщі, через упровадження фізкультурно-оздоровчих технологій представлено у рис. 3.1.

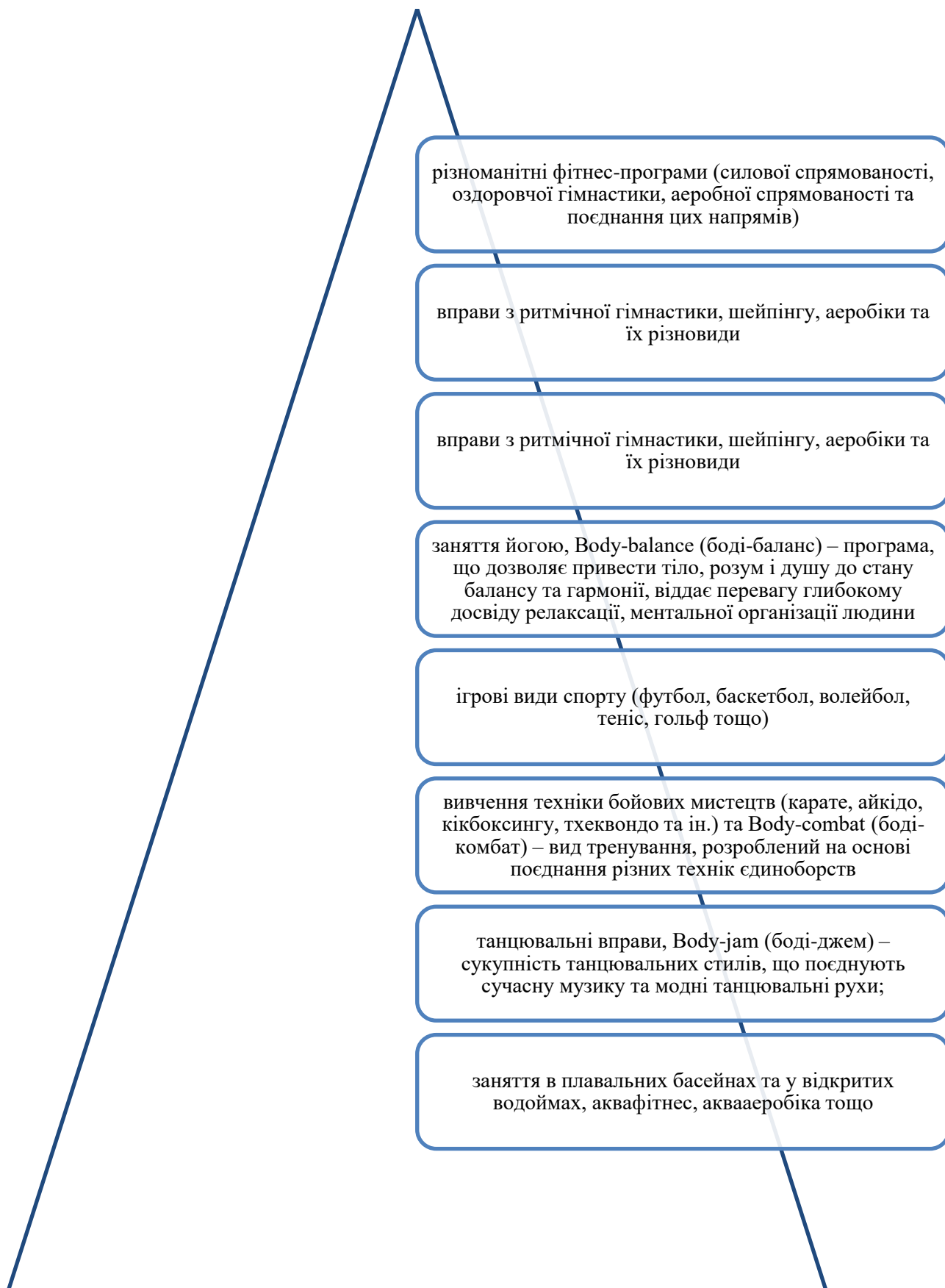

Рис. 3.1. Практична складова впровадження фізкультурно-оздоровчих технологій у закладах вищої освіти Польщі [22]

Заняття фізкультурно-оздоровчої спрямованості можуть організовуватися у групах за інтересами, так і індивідуально для кожного студента. На цій основі діє більшість фізкультурно-оздоровчих груп, які функціонують у спортивних клубах Академічного спортивного союзу закладів вищої освіти [67].

Важливо складовою навчання студентів у ЗВО Польщі є організований відпочинок, так звана рекреація. Різні форми рекреаційного відпочинку впроваджуються у повсякденне життя особистості, у вигляді активного і пасивного відпочинку (рис. 3.2.) [57; 68].

Рис. 3.2. Рекреаційні форми відпочинку у закладах вищої освіти Польщі

Активні форми рекреації показані особам, які ведуть малорухливий, сидячий спосіб життя або змушені перебувати в одноманітній позі в силу

специфіки своєї професійної діяльності. Це стосується й студентської молоді, яка під час аудиторних занять вимушена тривалий період сидіти за партами. В результаті у них з'являється втома, психологічне та інтелектуальне напруження. В той же час, в організмі особи відбувається природній біологічний процес накопичення рухової енергії. Саме ця енергія і є передумовою для активної рекреації. Виконання різних видів рухової активності сприяє зняття втоми, швидкому переходу від розумової до рухової діяльності [6; 59].

Професорсько-викладацький штат закладів вищої освіти Польщі, провідні науковці та практики з фізичної культури і спорту спрямовуються значні зусилля у напрямку пропаганди різних видів рухової фізичної активності в продовж всього життя. Навчання в університеті та вікові особливості розвитку студентів, їх інтереси і бажання створюють підґрунтя для плідного формування навичок з рекреаційного відновлення. Інфраструктура освітнього закладу та його взаємодія з іншими культурними, освітніми та спортивними закладами дають можливість студентові обирати найбільш доцільні для себе форми фізичної активності.

Такий вільний вибір форм рекреації визначає стиль життя особи. У індивіда формується повага до навколишнього середовища, свого тіла та власного здоров'я. Якщо у шкільному віці дитину не привчати до активного діяльного способу життя та потреби зберігати своє здоров'я, дуже складно в подальшому трансформувати такі прагнення в життєвий цикл людини. Саме формування активного фізичного способу життя в університеті є «фундаментом» для ведення здорового способу життя у подальшій життєвій діяльності [40].

На стиль життя особистості впливає група факторів. Це, в першу чергу, навколишнє середовище, в якому проживає особа, а також рівень економічного і соціального розвитку суспільства. Вагомим є вплив культурних цінностей, прийнятих в суспільстві, в тому числі, розуміння значення здоров'я кожною людиною. Відчутним є педагогічний і виховний вплив найближчого оточення.

Серед них рідних, контактних аудиторій, друзів, знайомих. Але на формування стилю в найбільшій мірі впливають особистісні потреби, бажання і переконання людини.

У процесі активного рекреаційного відновлення студент отримує позитивні емоції. Ці емоції сприяють підвищенню емоційного, психічного і фізичного станів людини. Маючи можливість упродовж навчання змінювати види рекреаційного відпочинку, студент не лише розширює свій кругозір та коло інтересів, а й знаходить свій найбільш прийнятний вид рекреаційного відновлення [36].

Поява нових видів та оновлення вже відомих видів спорту потребують організації відповідних занять у групах за інтересами. Сьогодні спостерігається поступовий перехід від групових форм відпочинку до індивідуальних [73].

Така кількість форм активної рекреації та їх популяризація вимагають від закладів вищої освіти належної підготовки фахівців з фізичної культури та спорту. Для цього щорічно переглядається зміст освітніх програм, аналізується прогресивний зарубіжний досвід, впроваджуються інноваційні технології навчання у фізичне виховання студентської молоді [71]. Разом з тим, таке впровадження заходів активізації рухової активності молоді потребує належного екіпірування та створення умов для запобігання травматизму [26].

Головна роль в удосконаленні змісту системи фізичного виховання серед студентської молоді в Польщі покладається на спортивні клуби Академічного спортивного союзу. Ці установи займаються організацією і проведенням різних спортивних, рекреаційних, розважальних, туристичних та інші заходів з фізичної культури [55].

Велику увагу фахівці з фізичного виховання відводять волонтерському руху у популяризації спорту та фізичної культури. Волонтери активно залучаються до проведення занять та організації змагань різних рівнів, заходів з охорони здоров'я та навколишнього середовища. Задіяні волонтери й в роботу з особами, що мають відхилення у стані здоров'я.

Під волонтерським рухом у Польщі розуміють короткотермінова соціальна діяльність людини. Зміст цієї діяльності розкривається через добровільне об'єднання людей з метою надання допомоги в організації і проведенні різних заходів.

Найбільш продуктивною формою волонтерського руху в Європі та у світі вважається спорт. Він включає добровільну діяльність осіб на користь інших. Для більшості він виступає привабливою формою активності, що проявляється в особистому бажанні людини займатись суспільною діяльністю, пропагувати розвиток спорту.

Саме тому одним з напрямом роботи Міністерства спорту і туризму Польщі є розвиток волонтерського руху в країні. Ця форма активності населення сприяє популяризації фізичної культури і спорту [73]. Водночас польські науковці вказують на такий недолік, як низький рівень залучення молоді до волонтерського руху. Орієнтуючись на досягнення у цьому питанні інших країн Європейського Союзу, простежується достатньо потужний потенціал, який може бути використаний фахівцями фізичної культури в процесі удосконалення змісту системи фізичного виховання.

Волонтерський рух у спорті реалізуються через різні форми, головні з яких представлені на рис. 3.3.

Сьогодні у навчальних планах закладів вищої освіти Польщі відсутні планові заходи з розвитку волонтерського руху. Вони, переважно, реалізуються на добровільних засадах через діяльність спортивні клубів Академічного спортивного союзу [57].

Орієнтація на принципи олімпійського виховання в процесі навчання студентської молоді дозволяє надати пріоритетності олімпійському руху в розвитку суспільства. Зміст олімпійських цінностей є важливим не тільки для самого спорту, а й для ефективності процесу виховання студентів та глобалізації освіти. По суті олімпійський рух розглядається як педагогічна концепція, оскільки містить філософію життя, показує шляхи досягнення

цілей фізичного виховання, сприяє концентрації вольових зусиль та свідомому ставленню до праці. У той же час спорт невід’ємно пов’язаний з педагогікою і культурою [42].

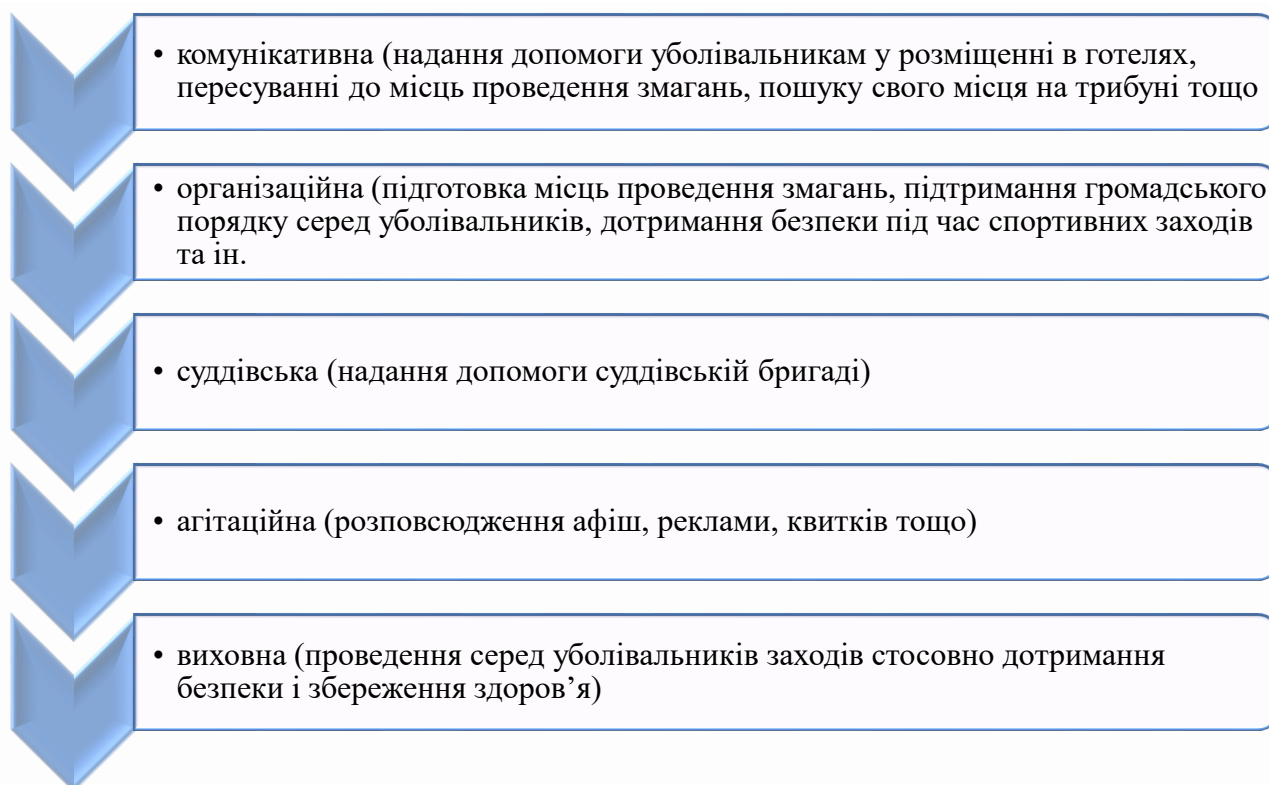

Рис. 3.3. Форми волонтерського руху у спорті

Головна мета навчання олімпійського руху – це виховання молоді через цінності спорту. У процесі тренувань, змагань та підготовки до участі у різних заходах, формується дух солідарності, взаєморозуміння, чесності, моральності. Заняття спортом допомагають виховувати гармонійну і всебічно розвинену особистість, формувати у неї відповідальність за своє майбутнє [22].

3.2. Особливості застосування сучасних інноваційних технологій у системі фізичного виховання студентської молоді в Польщі

Сучасний освітній процес неможливо уявити без використання передових інноваційних технологій. Потреба їх застосування диктується стрімкими змінами, що відбуваються у сучасному світі. Глобальні процеси, що домінують

у розвитку людства, визначають орієнтири національної системи освіти.

Поняття «інновація» пов'язують з новизною, якісною зміною старого або впровадженням чогось абсолютно нового. З точки зору педагогічного процесу, інновація розглядається як упровадження в освітній процес нових цілей, форм, методів та технологій навчання і виховання [51].

Застосування інноваційних технологій у процесі фахової підготовки студентської молоді сприяє в подальшому їх адаптуванню до динамічних, мінливих, постійних змін, що відбуваються в суспільстві та в світі в цілому.

Інноваційна освіта покликана розкрити потенціал людини та її здатності застосовувати його в житті та професійній діяльності.

Інноваційні технології є результатом багаторічних плідних наукових пошуків вчених і практиків, який ґрунтується на передовому педагогічному світовому досвіді у відповідній галузі знань або суміжних з нею.

Під технологією навчання та виховання, польські вчені пропонують розуміти систему таких раціональних методів навчання, які допомагають викладачеві досягати поставлених педагогічних та виховних цілей; організувати освітній процес на науково-доказовій базі [78].

Будь-які якісні зміни в освітньому процесі завжди пов'язані з впровадженням інноваційних технологій. Їх впровадження відбувається через внесення змін до: дидактичних та освітніх навчальних програм, системи мотивації студентів до діяльності, процесу організації самостійно роботи, узгодження дій при пошуку потрібної інформації в інформаційному просторі. Через належну організацію інноваційної діяльності під час навчання особистість має можливість самовдосконалюватися, займатися самовихованням [3].

До інноваційних технологій відносять саме ті педагогічні технології навчання, які допомагають вирішувати нагальні потреби суспільства та освіти в цілому. Використання інноваційних засобів завжди базується на використанні

нових знань та методів, і обов'язково, на мотивації всіх суб'єктів освітнього процесу [57].

В умовах впровадження інноваційних технологій в сучасну систему вищої освіти Польщі важливо також здійснювати пошуку ефективних шляхів і засобів розвитку творчого потенціалу особистості [22].

Інноваційні освітні та виховні технології фізичного виховання студентської молоді в Польщі розглядаються як один із елементів розвитку загальної освіти майбутнього фахівця, ціннісного ставлення до стану свого здоров'я, підтримки фізичної форми, розвитку функціональних можливостей, формування культури поведінки [63].

Виходячи з вищесказаного, можна сказати, що основними напрямками впровадження інноваційних технологій в ЗВО Польщі, під час викладання фізичного виховання, на нашу думку, є:

- застосування прогресивних інтерактивних методик для засвоєння теоретичних знань з фізичного виховання;
- навчання застосовувати отримані з фізичного виховання знання у поєднанні з сучасними технологіями для збереження власного здоров'я;
- впровадження ігрових технологій у процес навчання та вдосконалення фізичних якостей [23].

Важливим інструментом ведення діалогу між викладачем і студентом є інтерактивна лекція. Така лекція стимулює студентів до активної пошукової роботи, при вирішенні виділених викладачем проблемних завдань [64]. При цьому змінюється роль самого лектора. У цьому ракурсі він не лише презентує новий матеріал, але й створює проблемну ситуацію, змушуючи тим самим розкривати слухачів своїх творчі здібності. Студент вчиться шукати нову інформацію, для того щоб вірно вирішити питання, яке розглядається. Викладач може керувати слухачем, направляючи його таким чином, щоб його пошукова діяльність була змістовною. Для цього викладач може надавати консультації, вносити корективи в діяльність студентів для забезпечення

покрокового вирішення питання [66].

Основною перевагою інтерактивної лекції є стимулювання студентів до самостійного здобування знань, пошуку ефективних рішень проблемних ситуацій, розвитку уміння знаходити та аналізувати нову інформацію. Студент має можливість ще до початку лекційного заняття, шляхом застосування інформаційних технологій, ознайомитися зі змістом нової теми. Такий підхід дозволяє студентові, опрацювавши новий навчальний матеріал, виділити самі ті незрозумілі питання, які потребуватимуть ґрунтовного пояснення від лектора.

На користь інтерактивної лекції свідчить:

- здатність студента обробляти великий обсяг інформації;
- можливість навчати студента самостійно опрацьовувати новий навчальний матеріал;
- доступність поглиблено теоретично вивчити суть проблеми;
- можливість забезпечення належного, ефективного інформаційного спілкування;
- засвоєння навичок ведення діалогу і дискусії з конкретного проблемного питання;
- можливість активізації оперативного мислення та прийняття змістовних рішень у виявлених проблемах;
- можливість організації та забезпечення зворотного зв'язку зі слухачами;
- здатність досягати високих результатів навчальної діяльності;
- активізація навчальної діяльності викладачів та студентів [30].

Впровадження інтерактивних лекцій у навчальний процес зумовлює необхідність зміни змісту та методів організації семінарів. Щоб замінити традиційні відповіді слухачів на питання лектора, написання звітів, есе, можуть пропонуватися – обмін інформацією між групами або окремими учасника освітнього процесу з конкретної проблеми. Студенти отримують завдання вибрати необхідну літературу, знайти інформацію в Інтернеті, професійну

періодики та інші джерела, де питання семінару висвітлюються у різних формах [66].

Одним із основних напрямків впровадження інноваційних технологій навчання та виховання фізичної культури та спорту учнівської молоді в Польщі є вибір та використання власних технологій оздоровлення у повсякденній діяльності. Це дуже важливо у світлі значного навантаження студентів, особливо в умовах карантинних заходів. На студентів покладається значний об'єм роботи у пошуку необхідної інформації та слуханні навчального матеріалу он-лайн. Велика кількість навчальних дисциплін, значні психічні та фізичні перевантаження провокують виникнення стресових ситуацій. Саме тому вміння самостійно організувати в умовах дому свою фізичну активність оздоровчого спрямування набуває важливого значення. Правильна організація свого дня, з застосуванням засобів фізичної культури і спорту для розвантаження, нівелює протиріччя між зростаючим навчальним навантаженням та засобами збереження здоров'я [55].

Однак заняття фізичним вихованням в основному спрямовані на активізацію рухової активності і в значно меншій мірі впливають на духовно-моральний розвиток особистості. Тому поруч з позитивним впливом на розвиток моральних якостей у процесі занять з фізичного виховання може простежуватися негативна поведінка та егоїстичні настрої особистості. Саме тому П. Соболевський (P. Sobolewski) вказує на необхідність залучення студентів та викладачів до творчої діяльності у процесі фізичного виховання [84].

Такий підхід до проведення занять з фізичного виховання у ЗВО буде сприяти формуванню стійких мотивів та потреби збереження власного здоров'я [46]. Це вимагає надання студентам знань з різних наукових галузей: медичної, педагогічної, психологічної, природознавчої тощо. Перед фахівцями фізичної культури та спорту покладаються завдання:

- втілення ідеї необхідності піклування про своє здоров'я в життя;

- вивчення та впровадження передових методів збереження здоров'я, цілісного уявлення про розвиток фізичних та психічних якостей студентів;
- творче використання засобів фізичної культури в організації різноманітних заходів, які сприяють поліпшенню добробуту та збереженню здоров'я.

Процес відбору та використання власної технології оздоровлення в повсякденній діяльності студентів проходить кілька етапів:

- формування особистих переконань у необхідності турботи про своє здоров'я;
- вивчення різних оздоровчих технологій (як традиційних, так і нетрадиційних)
- вибір оздоровчих технологій відповідно до особистих потреб, переконань та уподобань;
- впровадження обраної технології (декількох технологій) оздоровлення в повсякденну діяльність;
- формування здорового способу життя з акцентом на власні технології оздоровлення.

Практично студентам на занятті пропонують ознайомитися з різними оздоровчими технологіями. Для цього слухачів ділять на групи за інтересами та уподобаннями. В процесі пошуку та дискусій вони вивчають запропоновані оздоровчі технології, окремі з них апробовують під час заняття.

Кожній підгрупі пропонують ознайомитися з 2-3 методами оздоровлення, бажано однієї спрямованості. Після вузького обговорення методики виносяться на загальне обговорення. Кожен з учасників має можливість висловити свої зауваження та несподобання виявлені при апробації методики. У той же час важливо підкреслити виокремлені сильні та слабкі сторони досліджуваних об'єктів. На цьому етапі можна студенті впереміщувати з підгрупи в підгрупу. Проаналізувавши усі доступні методики оздоровлення, слухач самостійно за власним уподобанням обирає одну або більше найбільш

прийнятних для себе. Роблячи вибір, студент спирається на стан свого здоров'я, інтерес, можливість отримати додаткові консультації за місцем навчання та проживання.

Вибір технології насамперед залежить від рівня усвідомлення особистістю самої себе. Свідомість розуміється як думка людини про предмет, явище, внутрішнє відчуття чогось, розуміння та свідоме сприйняття навколишнього. Свідомість слухачів проявляється насамперед стосовно навчання, оточуючих, суспільства та процесів, що в ньому відбуваються, розуміння необхідності виконання своїх обов'язків [60]. У цьому ракурсі усвідомлене розуміння студентами особливостей свого фізичного та соматичного розвитку, їх бажання вдосконалюватися мають велике значення.

Апробовані на заняттях з фізичного виховання методики оздоровлення не є обов'язковими та комплексними. Студент повинен шляхом апробації на собі методики зрозуміти чи правильний він зробив вибір, а якщо ні, то продовжити творчі пошуки власного найбільш прийняттого методу оздоровлення [80].

І. Отреба, Я. Валешек (I. Otręba, J. Waleczek) зазначають, що під впливом різних зовнішніх і внутрішніх факторів на протязі життя людина може неодноразово змінювати уподобані оздоровчі технології. Таким факторами можуть бути стан здоров'я людини, вік, рівень фізичної підготовленості, умови проживання та праці, стан навколишнього середовища, географічне місце проживання; зміна пріоритетів та поява нових доказово ефективних технологій фізичного оздоровлення [83].

Без активної та свідомої участі студентів впровадження вибраної технології чи кількох технологій оздоровлення не є можливим. Саме тому від слухачів очікується, що вони самостійно та свідомо будуть дотримуватися педагогічних принципів навчання [74].

Як зауважують А. Свідер, Я. Чайковська-Козік (A. Świder, J. Czajkowska-Kozik), бажання миттєвого результату може невілювати прагнення молоді

застосовувати оздоровчі технології. Вони порушують педагогічні принципи навчання і, в першу чергу, принцип послідовності. Невиконання одного з педагогічних принципів навчання провокує порушення інших. Студент починає переконувати себе та оточуючих у неефективності методики оздоровлення. На фоні цього вони відшуковують причини для зміни обраної оздоровчої технології [72]. У тих випадках, коли людині вдається обрати з безлічі технологій саме свою говорять не про проявом моди, а про прояв індивідуальності [50].

Важливим є застосування ігрових методів навчання у процесі викладання. Особливо актуальними вони є для таких вікових груп як діти, підлітки та дорослі. Цінність ігрової діяльності полягає у можливості залучення особи до фізичної культури через бажання отримати позитивні емоції від самого процесу [25].

Рухливі та спортивні ігри впливають на формування навичок соціальної поведінки. Людина в процесі гри вчиться спілкуватися, контролювати свою поведінку у групі, відчувати настрій колективу та розуміти відповідальність за свої дії в спільній роботі [83]. Використання ігрових методів дозволяє забезпечувати позитивний настрій та дає змогу збільшувати обсяг інформації, яка потребує засвоєння. Цікавим вважається досвід розвитку рухових навичок в умовах, що швидко змінюються. Вплив ігрових методів навчання розкривається через функції, які вони виконують (рис. 3.4) [79].

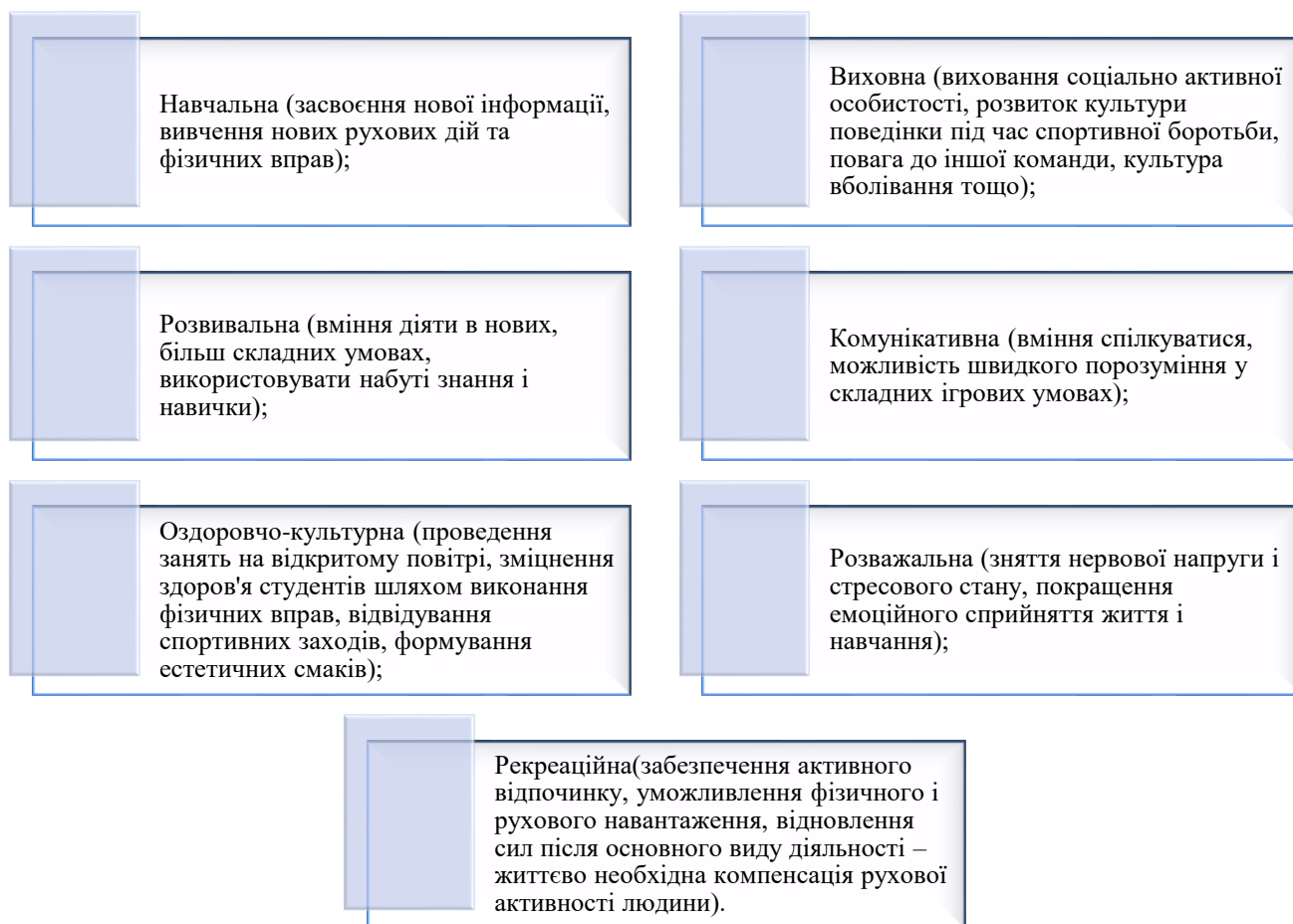

Рис. 3.4. Функції, які виконують ігрові форми та методи організації заняття з фізичного виховання

Найефективнішою формою організації спортивних ігор вважається спеціалізована група певної спортивної спрямованості. Такі групи комплектуються з урахуванням інтересів студентів, рівня їх фізичної підготовленості та спортивної майстерності [34]. Навчання студентів у цих групах обов'язково ґрунтується на таких складових підготовки, як: теоретична, загальнофізична, технічна, тактична та морально-вольова.

Теоретична підготовка орієнтована на підвищення рівня освіченості спортсмена, шляхом вирішення різних завдань в ході лекцій, бесід, самостійного вивчення літератури та тренування [67].

Достатній рівень загальної фізичної підготовки досягається шляхом

систематичного виконання навантаження помірної інтенсивності, участі у рухливих та спортивних іграх.

Технічна підготовка спортсмена є процесом формування оптимальних рухових дій, властивих конкретному виду спорту [67]. Тактична підготовка дозволяє підготувати особистість до ведення боротьби в процесі змагальної діяльності.

Морально-вольова підготовка спортсмена зосереджується на вихованні у студента цілеспрямованості, наполегливості, сміливості, витримки та самовладання [25].

Робота груп спортивного спрямування є основною формою організації фізичного виховання у ЗВО Польщі. Тому особлива увага приділяється змісту навчальної діяльності, обсягу фізичних навантажень, методам навчання та виховання [55].

ВИСНОВКИ

Проаналізовано особливості розвитку фізичного виховання в закладах вищої освіти Польщі. Встановлено залежність змін в системі від політичного, економічного та освітнього рівня розвитку. Загальноєвропейський курс в освіті впливає на особливості побудови фізичного виховання у закладах вищої освіти. Показано, що в підготовці студентів нормативно регульований напрямок навчання та виховання замінив особистісну-орієнтований підхід.

Проведений аналіз дозволяє констатувати наступне:

По-перше, що система вищої освіти Польщі ґрунтується на системно-структурному підході. Дотримання останнього забезпечує можливість підготовки фахівців за всіма рівнями освіти.

Грунтовний аналіз історичних та нормативно-правових документів дозволив виділити структурні компоненти системи, її цілі, завдання та принципи функціонування. Встановлено, що головною метою системи фізичного виховання у закладах вищої освіти Польщі є сприяння гармонійному розвитку особистості.

Проведено системно-функціональний аналіз структурної схеми системи фізичного виховання у вищих навчальних закладах Польщі. Встановлено, що вона включає в себе соціальну і педагогічну системи фізичного виховання, які об'єднані загальною метою, завданнями і опираються на принципи фізичного виховання та умови успішної роботи системи фізичного виховання. Соціальна система фізичного виховання включає в себе основи і функції фізичного виховання. Педагогічна система фізичного виховання включає педагогічні завдання, форми і методи фізичного виховання, розкриває зміст системи фізичного виховання у сфері вищої освіти Польщі і визначає такі її функції: суспільну, пізнавальну, оздоровчо-гігієнічну, дидактичну, соматичну, естетичну, комунікативну, утилітарну, творчу, емоційно-видовищну, відновлювально-рекреаційну.

Проаналізовано організаційно-правові основи фізичного виховання у закладах вищої освіти Польщі. Встановлено, що вони регулюються законодавчими актами, які включають закони, розпорядження, цільові програми, інструкції тощо. Вони встановлюють принципи функціонування системи фізичного виховання, визначають шляхи та напрями розвитку фізичного виховання у ЗВО, вибір відповідних форм та методів організації процесу навчання та виховання студентської молоді. Методологічно-змістові основи фізичного виховання визначається змістом програм фізичного виховання всіх рівнів і типів, які повинні відповідати Державним кваліфікаційним стандартам вищої освіти. Навчальні програми повинні мати яскраво виражену соціальну та оздоровчу спрямованість, зазначені кінцеві наслідки навчання, включати обов'язкові та варіативні частини навчання, сприяти розвитку особистості засобами фізичного виховання. Програма навчання з фізичного виховання повинна передбачати вирішення освітніх, виховних, проблем розвитку та здоров'я, формування потреби в подальшому фізичному самовдосконаленні людини. Розвиток процесу фізичного виховання у вищих навчальних закладах Польщі відбувається у двох напрямках: вдосконалення системи організації та проведення обов'язкових уроків фізичної культури та залучення студентів до занять у спортивних клубах Академічної спортивної спілки.

Визначено перспективні напрямки удосконалення змісту системи фізичного виховання студентів у закладах вищої освіти Польщі. Виокремлено базові напрямки реорганізації системи. Описані найбільш ефективні методики навчання та виховання студентської молоді. Показана можливість творчого використання позитивного польського досвіду в організації та функціонуванні системи фізичного виховання в ЗВО України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ашмарин Б. А. Теория и методика педагогических исследований в физическом воспитании / Б. А. Ашмарин. – М.: Физкультура и спорт, 1978. – 223 с.
2. Бароненко В. А. Здоровье и физическая культура студента: учеб. пособие / В. А. Бароненко, Л. А. Рапопорт; под ред. В. А. Бароненко. – М.: Альфа-М, 2003. – 352 с.
3. Беспалько В. П. Педагогика и прогрессивные технологии обучения / В. П. Беспалько. – М.: Педагогика, 1995. – 290 с.
4. Бююль А. SPSS: искусство обработки информации. Анализ статистических данных и восстановление скрытых закономерностей / А. Бююль, Ц. Петер.: пер. с нем. – СПб.: ООО «ДиаСофтЮП», 2005 – 608 с.
5. Вайнер Э. Н. Валеология: учебник для вузов / Э. Н. Вайнер. - М.: Флинта: Наука, 2002. – 414 с.
6. Ведерникова Л. В. Формирование ценностных установок студента на творческую самореализацию / Л. В. Ведерникова // Педагогика. – 2003. – № 8. – С. 47–53.
7. Гасюк І. Л. Державне управління фізичною культурою та спортом: стан та перспективи розвитку: Монографія. – Хмельницький: ПП Балюк І. Б., 2011. – 432 с.
8. Гасюк І. Л. Критерії та оцінка ефективності державного управління розвитком фізичної культури та спорту // Актуальні проблеми державного управління: зб. наук. пр. – О.: Вид-во ОРІДУ НАДУ – 2011. – № 1(45). – С. 165–168.
9. Гасюк І. Л. Оцінка розвитку фізичної культури і спорту в системі оцінки соціальної безпеки України / І. Л. Гасюк // Інвестиції: практика та досвід. – 2013. – № 16 – С. 120–123.
10. Гасюк І. Л. Підходи до дослідження системи державного управління розвитком фізичної культури і спорту // Державне управління та

місцеве самоврядування: зб. наук. пр. – Д.: Вид-во ДРІДУ НАДУ, 2010. – № 4(7). – С. 194–206.

11. Глазирін І. Д. Основи диференційованого фізичного виховання: навч. посібник (для студ. ВНЗ) / І. Д. Глазирін. – Черкаси: Відлуння, 2003. – 352 с.

12. Годик М. А. Система общеевропейских тестов для оценки физического состояния человека / М. А. Годик, В. К. Бальсевич, В. Н. Тимошкин // Теория и практика физической культуры. – 1994. – № 5-6. – С. 24–32.

13. Губа В. П. Измерения и вычисления в спортивно-педагогической практике: учеб. пособие / В. П. Губа, М. П. Шестаков, Н. Б. Бубнов. – М.: СпортАкадемПресс, 2002. – 211 с.

14. Долгова Н. О. Інноваційні технології як засіб організації процесу фізичного виховання в університетах Польщі / Н. О. Долгова // Витоки педагогічної майстерності. – Полтава : ПНПУ ім. В. Г. Короленка, 2011. – № 8(1) – С. 114–118.

15. Енциклопедія державного управління: у 8 т.: [Т.1. ч. 2: Теорія державного управління] / наук.-ред. колегія: Ю.В. Ковбасюк (голова) та ін. – К.: НАДУ, 2001. – 506 с.

16. Железняк Ю. Д., Петров П. К. Основы научно-методической деятельности в физической культуре и спорте: Учеб. пособие для студ. высших пед. учеб. заведений. – М.: Издательский центр «Академия», 2002. – 264 с.

17. Кошура Андрій. Фізичне виховання в системі вищої освіти Польщі / А. Кошура // Науковий вісник Чернівецького університету: Збірник наукових праць. Вип. 748. Педагогіка та психологія. – Чернівці, 2015. – С. 64–74.

18. Кошура А. В. Нормативно – правові аспекти організації системи вищої освіти Польщі в світлі завдань фізичного виховання студентської

молоді / А. В. Кошура // «Молодь і ринок» щомісячний науково-педагогічний журнал Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. – 2015. – № 7. – С. 155–161.

19. Кошура А. В. Нормативно – правові основи організації системи вищої освіти Польщі / А. В. Кошура // Стратегічні напрями соціально-економічного розвитку держави в умовах глобалізації : збірник тез II Міжнародної науково-практичної конференції (м. Хмельницький, 8-9 жовтня 2015 року) ; за заг. ред. д.е.н., проф. Синчака В. П. – Хмельницький : Хмельницький університет управління і права, 2015. – С. 155–157.

20. Кошура Андрій. Вихідні дефініції понятійно-категоріального апарату системи фізичного виховання у вищій освіті Польщі / Андрій Кошура // Педагогічний дискурс : зб. наук. праць / гол. ред. І. М. Шоробура. – Хмельницький : ХГПА, 2015. – Вип. 19 – С. 105–110.

21. Кошура А. Інноваційні освітні та виховні технології фізичного виховання студенської молоді Польщі / А. Кошура // Вип. 749. Педагогіка та психологія. – Чернівці: Чернівецький нац. у-т, 2015. – С. 84–93.

22. Кошура А. В. Основні напрями модернізації системи фізичного виховання молоді у вищих навчальних закладах Польщі / А. В. Кошура // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології : наук. журнал / голов. ред. А. А. Сбруєва. – Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2015. – № 6 (50). – С. 423–433.

23. Кошура А. В. Перспективні напрями удосконалення фізичного виховання у вищій освіті Польщі / А. В. Кошура // Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди» Додаток 1 до Вип. 36 том I (61) : Тематичний випуск «Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору» – К : Гнозис. 2015. – С. 205–214.

24. Кошура А. В. Показники та рівень розвитку фізичного виховання у вищих навчальних закладах Польщі / А. В. Кошура // Збірник наукових

праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна». – Хмельницький : ХІСТ, 2015. – №10. – С. 39–43.

25. Кошура А. В. Принципи та функції фізичного виховання в вищих навчальних закладах Польщі / А. В. Кошура // Актуальні проблеми розвитку освіти в сфері фізичної культури та спорту : матеріали всеукр. наук-практ. конф. (Хмельницький, 25 трав. 2016 р.) – Хмельницький : ХГПА, 2016. – С. 47–52.

26. Кошура А. В. Система фізичного виховання вищих навчальних закладів Польщі / А. В. Кошура // Збірник наукових статей. «Современные тенденции в науке и образовании» Zbiór artykułów naukowych. Konferencji Międzynarodowej Naukowo-Praktycznej "*Współczesne tendencje w nauce i edukacji*" (30.10.2016-31.10.2016) Краков/ Krakow (PL) – Warszawa: Wydawca: Sp. z o.o. «Diamond trading tour», 2016. – S. 55–59.

27. Кошура А. В. Концептуальні засади розвитку фізичного виховання в системі вищої освіти Польщі / А. В. Кошура // «Молодь і ринок» щомісячний науково-педагогічний журнал Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. – 2015. – № 10. – С. 156–160.

28. Кошура Андрій. Нормативно-правові основи фізичного виховання в системі вищої освіти Польщі / Андрій Кошура // Професійне становлення особистості. Психолого-педагогічний науковий журнал, Хмельницький нац. ун-т. № 4 листопад 2015. – С. 112–118.

29. Кошура Андрій. Організаційно-правові засади фізичного виховання у вищих навчальних закладах Польщі / Андрій Кошура // Науковий вісник Чернівецького університету: Збірник наукових праць. Вип. 759. Педагогіка та психологія. – Чернівці, 2015. – С. 89–98.

30. Кошура А. В. Інтерактивні технології фізичного виховання студентської молоді Польщі / А. В. Кошура // Забезпечення якісної підготовки майбутніх бакалаврів дошкільної освіти в процесі використання сучасних технологій : збірник матеріалів Міжнародної (заочної) науково-

практичної конференції (Хмельницький, 02 жовтня 2015 року) Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія. – Хмельницький : ХГПА, 2015. – С. 117–120.

31. Кошура А. В. Організаційні засади фізичного виховання у вищих навчальних закладах Польщі / А. В. Кошура // Освітньо-наукове забезпечення діяльності правоохоронних органів і військових формувань України : тези VIII Всеукраїнської науково-практичної конференції (Хмельницький, 10 грудня 2015 року). – Хмельницький : Видавництво НАДПСУ, 2015. – С. 546–547.

32. Кулинич Р. О. Статистична оцінка чинників соціально-економічного розвитку: [навч. посіб.] / Р.О. Кулинич. – К.: Знання, 2007. – 311 с.

33. Ланда Б. Х. Методика комплексной оценки физического развития и физической подготовленности: Учеб. пособ. / Б. Х. Ланда. – М.: Советский спорт, 2004. – 192 с.

34. Линець М. М. Основи методики розвитку рухових якостей: навч. посіб. / М. М. Линець. - Львів: НВФ «Українські технології», 1997. – 207 с.

35. Лукьяненко В. П. Физическая культура: основы знаний: Учебное пособие. – М.: Советский спорт, 2003. – 224 с.

36. Марков В. В. Основы здорового образа жизни и профилактика болезней: Учебное пособие для студентов высших пед. учеб. зав. – М.: Изд. центр «Академия», 2001. – 320 с.

37. Мозолев Олександр. Зміст нормативних основ Державного стандарту навчання в сфері фізичної культури і спорту в системі вищої освіти Польщі / Олександр Мозолев // Науковий вісник Чернівецького університету: Збірник наукових праць. Вип. 749. Педагогіка та психологія. – Чернівці, 2015. – С. 124–135.

38. Мозолев О. М. Методологічні основи дослідження системи управління розвитком освіти в сфері фізичної культури і спорту в Польщі / О. М. Мозолев // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах : зб. наук. пр. / [редкол.: Т. І. Сущенко (голов. ред.) та ін.]. – Запоріжжя : КПУ, 2015. – Вип. 45 (98). – С. 195–202.

39. Мозолев Олександр. Вихідні дефініції теоретичних основ управління розвитком освіти в сфері фізичної культури і спорту в Польщі / Олександр Мозолев // Науковий вісник Чернівецького університету: Збірник наукових праць. Вип. 759. Педагогіка та психологія. – Чернівці: Чернівецький нац. у-т, 2015. – С. 112–122.

40. Мозолев О. М., Кошура А. В. Розвиток фізичного виховання в системі вищої освіти Польщі на рубежі ХХ-ХХІ сторіччя / О. М. Мозолев, А. В. Кошура // Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна». – К.: Університет «Україна», 2015. – №11. – С. 140–144.

41. Мозолев О. М. Мазур В. Ю. Історичний розвиток наукової думки про значення фізичної культури в системі освіти Польщі / О. М. Мозолев, В. Ю. Мазур. // Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія: Педагогіка. – 2015. – Вип. 4. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Vnadped_2015_4_12.pdf

42. Молнар М. В., Сивохоп Е. М. Оптимізація програмно-нормативного забезпечення фізичного виховання у вищих закладах освіти України / М. В. Молнар, Е. М. Сивохоп // Реалізація здорового способу життя – сучасні підходи: зб. наук, статей. – Дрогобич.: Коло, 2003. – С. 57–61.

43. Наследов А.Д. SPSS: компьютерный анализ данных в психологии и социальных науках: [учеб. пособ.] / А.Д. Наследов. – СПб.: Питер, 2005. – 416 с.

44. Основы математической статистики: учеб. пособие для ин-тов физ. культуры / Под ред. В. М. Иванова. – М.: Физкультура и спорт, 1990. – 176 с.
45. Пирогова Е. А. Совершенствование физического состояния человека. – К.: Здоровье, 1989. – 168 с.
46. Плачида Т. С. Формирование мотивации к физкультурной деятельности у студенческой молодежи как условие позитивного отношения к занятиям физической культурой // Слобожанский научно-спортивный вестник. – Вып. 8. – Харьков: ХДАФК. – 2005. – С. 308–312.
47. Право Європейського Союзу: [підруч.] / за ред. В.І. Муравйова. – К.: Юрінком Інтер, 2011. – 704 с.
48. Приступа Є. Глобалізаційні тенденції в системі підготовки фахівців галузі фізичного виховання і спорту в Європі / Євген Приступа // Наукові записки. Серія: Педагогіка. – 2004. – № 4. – С. 125–129.
49. Присяжнюк С. І., Краснов В. П., Третьяков М. О., Раєвський Р. Т., Кійко В. Й., Панченко В. Ф. Фізичне виховання. Навч. пос. – К.: Центр навчальної літератури, 2007. – 192 с.
50. Раевский Р. Т. Профессионально-прикладная физическая подготовка студентов физических вузов. – М.: Высш. шк., 1985. – 136 с.
51. Рапацевіч Є. С. Педагогіка. Велика сучасна енциклопедія / Є. С. Рапацевіч – Мінськ: Сучасне слово. – 2005. – 698 с.
52. Селуянов В. Н. Основы научно-методической деятельности в физической культуре: учеб. пособие / Селуянов В. Н., Шестаков М. П., Космина И. П. – М.: СпортАкадемПресс, 2001. – 184 с.
53. Теория и методика физического воспитания: учебник для студ. вузов физ. воспитания и спорта. – В 2 т. – Т. 2: Методика физического воспитания различных групп населения / ред. Т. Ю. Круцевич. – К.: Олимпийская литература, 2003. – 392 с.
54. Философия: Учеб. – 2-е изд., испр. / Н.С. Савкин, В.А. Абрамов, А.И. Белкин и др. – Саранск: Изд-во Мордов. ун-та, 2002. – 356 с.

55. Шейченко В. А. Развитие научных взглядов о физической готовности человека к деятельности. – СПб.: ВИФК, 1996. – 371 с.
56. Шиян Б.М. Теорія і методика фізичного виховання школярів. Частина 1. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2008. – 272 с.
57. Ягупов В. В. Педагогіка: Навч. посібник. – К.: Либідь, 2002. – 560 с.
58. Akademicki Związek Sportowy Zarząd Główny, Statystyka, ankiety (2015), «Stan organizacyjny za roku 2006-2014», available at: <http://www.azs.pl/content/view/56/108/> (Accessed 02 august 2015).
59. Biały K. (2006): Szkolnictwo wyższe w Polsce w warunkach rynkowych a proces budowy społeczeństwa opartego na wiedzy – kilka uwag krytycznych. – Warszawa: Nauka i Szkolnictwo Wyższe, 2006 – Nr. 2(28) – S. 34–49.
60. Bielecki T. Profilowane zajęcia wychowania fizycznego w opinii studentów UMCS w Lublinie / T. Bielecki, K. Krawczyk // Akademicka kultura fizyczna na przełomie stuleci, T. 2. / pod red. Zadarko E. – Krosno : PWSZ, 2009. – S. 231–242.
61. Bielski J. Metodyka wychowania fizycznego i zdrowotnego: podręcznik. – Krakow: Oficyna Wydawnicza «Impuls», 2005. – 362 s.
62. Bielski J. Aktywność fizyczna ucznia w czasie wolnym / J. Bielski // Lider, 2010. – nr 1. – S. 7-10.
63. Bielski J. Nowatorstwo pedagogiczne w wychowaniu fizycznym. // J. Bielski / – Krakow: Lider, 1995. – № 4 . – S. 22–26.
64. Bielski J. Optymalizacja działań pedagogicznych na lekcjach wychowania fizycznego. – Krakow: Lider, 1992. – nr. 11. – S. 21–27.
65. Bielski J. Klasyfikacja metod wychowania fizycznego. – Warszawa: Wychowanie Fizyczne i Higiena Szkolna, 1982 – Nr. 3. – S. 30–35.
66. Bittner I. Kultura fizyczna jako sfera psychofizycznej aktywności człowieka. – Łódź: Studia teoretyczno-metodologiczne. 1995. – 284 s.

67. Blajet P. Pedagogika sportu. W: Sliwerski B. (red.) Pedagogika subdyscypliny i dziedziny wiedzy o edykcji. – Gdansk: GWP 2010. – Tom 4. – S. 337–366.

68. Bober G. Kryteria oceny ucznia z wychowania fizycznego / G. Bober // Wychowanie Fizyczne i Zdrowotne – Warszawa: AWF, 2003. – №1 – S. 12–14.

69. Bronikowski M. Niedostatki i potrzeby współczesnego wychowania fizycznego / M. Bronikowski // Wychowanie Fizyczne i Sport – Warszawa: AWF, 2011. – № 51(2). – S. 113–121.

70. Christopher R. Edginton, Ming-kai Chin, Michal Bronikowski. Zdrowie I Wychowanie Fizyczne – nowy światowy consensus (z polskiej perspektywy) / C. Edginton, M. Chin, M. Bronikowski // Wychowanie Fizyczne i Sport – Warszawa: AWF, 2011. – № 55(2). – S. 123–127.

71. Cyganski W. Uwarunkowania i stan oraz kierunki polityki państwa w obszarze kultury fizycznej / W. Cyganski // – Warszawa: Trening, 1993. – nr. 3 (19) – S. 108–120.

72. Czajkowska-Kozik J., Świder A. Aktywność fizyczna w czasie wolnym podstawą zdrowia człowieka / J. Czajkowska - Kozik, A. Świder. // Przegląd Naukowy Instytutu Wychowania Fizycznego i Zdrowotnego Uniwersytetu Rzeszowskiego, 2001. – nr. 2. – S. 177–183.

73. Czajkowski Z. Nauczanie techniki sportowej. – Warszawa: Centralny Ośrodek Sportu, 2004. – 346 s.

74. Czaplicki Z. Aktywność ruchowa - atrybutem kultury zdrowotnej człowieka / Z. Czaplicki // – Warszawa: Wychowanie Fizyczne i Zdrowotne, 2008. – nr. 4. – S. 25–31.

75. Czechowski M., Dąbrowska A. Fair Play w sporcie i życiu młodzieży. Zeszyt nr 1. – Warszawa: Wydawnictwo ESCRELLA, 2011. – 84 s.

76. Dąbrowa-Szeffler M., Jabłecka-Pryśłowska J. Szkolnictwo Wyższe w Polsce. Raport dla OECD, Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego, Warszawa; Dąbrowa-Szeffler M. System nauki i szkolnictwa wyższego: elementy

funkcjonowania i zarządzania, Centrum Badań Polityki Naukowej i Szkolnictwa Wyższego. – Warszawa: Uniwersytet Warszawski, 2007. – S. 172–185.

77. Demel M. Szkice krytyczne o kulturze fizyczne. j– Warszawa: SiT. – 1973. – 342 s.

78. Demel M., Krawczyk Z. Nauki o kulturze fizycznej. W: Krawczyk Z. (red.) Encyklopedia kultury polskiej XX wieku. Instytut Kultury Warszawa, 1997. – S. 385–397.

79. Demel M. Wychowanie zdrowotne. – Warszawa: AWF, 1979. – 264 s.

80. Dencikowska B., Dencikowska A., Dencikowski D. Samoocena aktywności fizycznej a cechy somatyczne / B. Dencikowska, A. Dencikowska, D. Dencikowski. // Lider. – 2009. – nr 1. – S. 10–11.

81. Denek K., Hyzak D. Ewaluacja osiągnięć ucnia w procesie wychowania fizycznego / K. Denek, D. Hyzak // Wychowanie fizyczne i zdrowotne – Warszawa: AWF, 2015. – nr 6–7. – S. 32–41.

82. Dietl J. Uwarunkowania dalszego rozwoju niepaństwowego szkolnictwa wyższego w Polsce. – Warszawa: Nauka i Szkolnictwo Wyższe”. 2001, – Nr 2. – S. 37–60.

83. Otręba I., Waleczek J. Wpływ aktywności fizycznej na proces starzenia się / I. Otręba, J. Waleczek. // – Krakow: Lider, 2010. – nr. 7–8, – S. 27–28.

84. Sobolewski P. Aktywność fizyczna młodzieży i jej zadowolenie z uczestnictwa w zajęciach wychowania fizycznego / P. Sobolewski // Wychowanie Fizyczne i Zdrowotne, 2003. – nr. 1 – S. 36–37.